

ZAKŁAD SŁUŻBY KRYMINALNEJ
ZAKŁAD KYNOLOGII POLICYJNEJ

128

MATERIAŁY DYDAKTYCZNE

Mirosław Śrubka • Danuta Korolczuk • Adam Przybylik

POLICJANT JAKO OSKARŻYCIEL PUBLICZNY
W SPRAWACH O WYKROCZENIA

CENTRUM SZKOLENIA POLICJI

Legionowo 2015

Korekta, skład i druk:
Wydział Wydawnictw i Poligrafii
Centrum Szkolenia Policji w Legionowie
Nakład 84 egz.

Spis treści

Wstęp	5
1. Czynności wyjaśniające	7
1.1. Czynności wyjaśniające – podstawy prawne i faktyczne, pojęcie, cel i przedmiot czynności wyjaśniających	7
1.2. Przesłanki dodatnie i ujemne postępowania w sprawach o wykroczenia	10
1.3. Zasady dokumentowania	11
1.4. Sposoby zakończenia czynności wyjaśniających	13
1.5. Obowiązki oskarżyciela publicznego związane z zakończeniem czynności wyjaśniających	17
1.6. Ocena pod względem merytorycznym i formalnym materiałów z czynności wyjaśniających, w szczególności konkluzji i kwalifikacji prawnej zamieszczonej we wniosku o ukaranie	17
2. Udział oskarżyciela publicznego w postępowaniu sądowym	19
2.1. Oskarżyciel publiczny jako strona procesowa	19
2.2. Organy uprawnione do pełnienia funkcji oskarżyciela publicznego	20
2.3. Obowiązki (procesowe i służbowe) oskarżyciela publicznego	21
2.4. Uprawnienia oskarżyciela jako strony procesowej	22
2.5. Przypadki wyłączenia oskarżyciela publicznego i sędziego od udziału w rozprawie	22
2.6. Analiza akt postępowania jako podstawowy element przygotowania się oskarżyciela do udziału w rozprawie	24
2.7. Ogólna charakterystyka rozprawy	24
2.8. Oskarżyciel publiczny w postępowaniu dowodowym	33
2.9. Rola oskarżyciela publicznego w postępowaniu przyspieszonym	36
2.10. Przemówienie końcowe	38
2.11. Charakterystyka środków odwoławczych	42
2.12. Sprzeciw od wyroku nakazowego	46
Bibliografia	47

Podstawowym zadaniem Policji jest zapobieganie i wykrywanie wykroczeń oraz ściganie ich sprawców. Jednym ze sposobów reakcji na popełnione wykroczenie, obok zastosowania środków oddziaływania wychowawczego lub nałożenia grzywny w postępowaniu mandatowym, jest wniesienie do sądu wniosku o ukaranie jego sprawcy. Zgodnie z zasadą skargowości wniesienie wniosku o ukaranie do sądu stanowi podstawę do wszczęcia postępowania w sprawie o wykroczenie. Stroną w postępowaniu w sprawach o wykroczenie jest oskarżyciel publiczny. Zgodnie z treścią art. 17 § 1 kpw oskarżycielem publicznym we wszystkich sprawach o wykroczenia, chyba że ustawa stanowi inaczej, jest Policja. Z uwagi na powyższe znajomość tematyki związanej z pełnieniem funkcji oskarżyciela publicznego jest niezbędna dla prawidłowego wykonywania obowiązków służbowych przez policjantów pionu prewencyjnego.

Układ pracy jest dostosowany do programu szkolenia na kursie specjalistycznym dla policjantów pełniących funkcję oskarżyciela publicznego. W związku z powyższym jest ona przeznaczona głównie dla słuchaczy tego kursu. Może być także wykorzystywana przez słuchaczy szkolenia podstawowego.

1. Czynności wyjaśniające

1.1. Czynności wyjaśniające – podstawy prawne i faktyczne, pojęcie, cel i przedmiot czynności wyjaśniających

Podstawę prawną czynności wyjaśniających stanowią art. 54–56a, art. 5 § 4 i art. 97 § 1 kpw.

Czynności wyjaśniające są obowiązkowymi, odformalizowanymi czynnościami, które poprzedzają postępowanie w sprawach o wykroczenia. Nie stanowią one jeszcze stadium postępowania, ponieważ wszczęcie postępowania w sprawie o wykroczenie następuje dopiero z chwilą wydania przez prezesa sądu zarządzenia o wszczęciu postępowania (art. 59 § 2 kpw).

Celem czynności wyjaśniających jest ustalenie, czy istnieją podstawy do wystąpienia z wnioskiem o ukaranie oraz zebranie danych, które są niezbędne do sporządzenia tego wniosku.

Czynności te w miarę możliwości należy podjąć w miejscu, gdzie popełniono wykroczenie, bezpośrednio po jego ujawnieniu i zakończyć w ciągu miesiąca (art. 54 § 1 kpw). Instrukcyjny termin ukończenia czynności wyjaśniających, określony w art. 54 § 1 kpw, może być przekroczony jedynie w przypadku konieczności wykonania czynności zmierzających do ustalenia, czy istnieją podstawy do wystąpienia z wnioskiem o ukaranie, a także zebrania danych niezbędnych do sporządzenia tego wniosku, jeżeli czynności tych nie można było wykonać w ustawowym terminie np. z powodu niestawiennictwa sprawcy wykroczenia, oczekiwania na opinię biegłego, długotrwałego ustalania miejsca pobytu osoby podejrzanej o popełnienie wykroczenia itp. (§ 17 ust. 2 zarządzenia nr 323 Komendanta Głównego Policji z dnia 26 marca 2008 r. w sprawie metodyki wykonywania przez Policję czynności administracyjno-porządkowych w zakresie wykrywania wykroczeń oraz ścigania ich sprawców, Dz. Urz. KGP Nr 9, poz. 48, z późn. zm., dalej zwane „zarządzeniem nr 323 KGP”).

Czynności wyjaśniające przeprowadza się także w celu uzupełnienia lub sprawdzenia faktów podanych we wniosku o ukaranie, który złożył oskarżyciel posiłkowy. W takiej sytuacji niezbędne jest, by sąd wydał polecenie przeprowadzenia określonych czynności dowodowych Policji lub innemu organowi (art. 55 § 1 kpw). Czynności te należy przeprowadzić w terminie oraz w zakresie określonym poleceniem sądu, chyba że w toku ich wykonywania zostaną ujawnione okoliczności wymagające utrwalenia dowodu, którego nie będzie można powtórzyć przed sądem, lub znalezienia i zatrzymania przedmiotu (art. 55 § 2 kpw).

Czynności wyjaśniające może także przeprowadzić prokurator lub zlecić ich wykonanie Policji (art. 56 § 1 kpw).

Zgodnie z treścią art. 5 § 4 kpw do chwili otrzymania wymaganego przez ustawę zezwolenia na ściganie lub żądania ścigania organ prowadzący czynności wyjaśniające może dokonywać czynności niecierpiących zwłoki w celu zabezpieczenia śladów i dowodów, a także czynności zmierzających do wyjaśnienia, czy żądanie będzie złożone lub zezwolenie będzie wydane.

Art. 97 § 1 kpw stanowi podstawę czynności wyjaśniających wykonywanych na potrzeby postępowania mandatowego. Wskazuje on, że nałożenie mandatu karnego w razie potrzeby może nastąpić po przeprowadzeniu w niezbędnym zakresie czynności wyjaśniających, podjętych niezwłocznie po ujawnieniu wykroczenia. Nałożenie grzywny w drodze mandatu karnego nie może nastąpić po upływie:

- 1) 14 dni od daty ujawnienia czynu w wypadku, gdy schwytano sprawcę wykroczenia na gorącym uczynku lub bezpośrednio po popełnieniu wykroczenia;
- 2) 90 dni w wypadku, gdy funkcjonariusz stwierdzi popełnienie wykroczenia naocznie pod nieobecność sprawcy, a nie zachodzi wątpliwość co do sprawcy czynu;
- 3) 180 dni w wypadku, gdy funkcjonariusz stwierdzi popełnienie wykroczenia za pomocą przyrządu kontrolno-pomiarowego lub urządzenia rejestrującego, a sprawca nie został schwytany na gorącym uczynku lub bezpośrednio potem, i nie zachodzi wątpliwość co do sprawcy czynu.

Jeżeli sprawca wykroczenia nie został ukarany grzywną w drodze mandatu karnego w terminach określonych w art. 97 § 1 kpw, sporządza się wniosek o ukaranie do sądu (§ 17 ust. 4 zarządzenia nr 323 KGP).

Przed sporządzeniem wniosku o ukaranie, zgodnie z treścią § 12 zarządzenia nr 323 KGP, w ramach czynności wyjaśniających należy:

- 1) ustalić okoliczności faktyczne zdarzenia;
- 2) ustalić imię i nazwisko, miejsce pobytu i inne dane osobowe sprawcy wykroczenia, wymagane przez art. 57 § 2 i 3 oraz art. 54 § 8 kpw;
- 3) zebrać i zabezpieczyć dowody, ustalić świadków oraz odebrać przedmioty uzyskane w wyniku wykroczenia, podlegające przypadkowi lub których posiadanie jest zabronione;
- 4) ustalić i zebrać inne dane niezbędne do sporządzenia wniosku o ukaranie, a w szczególności:
 - a) informacje o ujawnionych pokrzywdzonych,
 - b) wysokość wyrządzonej szkody albo wartość przedmiotu czynu,
 - c) uprzednia karalność sprawcy za podobne przestępstwo lub wykroczenie, jeżeli oskarżyciel publiczny zamierza powołać się na tę okoliczność.

W § 13 zarządzenia nr 323 KGP wskazano, że czynności wyjaśniające w szczególności mogą polegać na:

- 1) oględzinach miejsca, osoby, rzeczy;
- 2) wylegitymowaniu osoby, wobec której istnieje uzasadniona podstawa do sporządzenia przeciwko niej wniosku o ukaranie, pokrzywdzonego i świadków;
- 3) przesłuchaniu osoby pokrzywdzonej i osoby, co do której istnieje uzasadniona podstawa do sporządzenia przeciwko niej wniosku o ukaranie;
- 4) przesłuchaniu świadków;
- 5) dokonywaniu konfrontacji;
- 6) okazywaniu osób, wizerunku i rzeczy;
- 7) przeprowadzeniu oględzin z udziałem osoby podejrzanej lub świadka;
- 8) wezwaniu do wydania albo okazania przedmiotu lub dokumentu podlegającego oględzinom lub mogącego stanowić dowód rzeczowy;
- 9) przeszukaniu pomieszczeń i innych miejsc, a także osób oraz zatrzymaniu rzeczy znalezionych podczas przeszukania, w razie odmowy wydania lub okazania przedmiotów, o których mowa w pkt 8;
- 10) ustaleniu stanu trzeźwości osoby podejrzanej o popełnienie wykroczenia;
- 11) zwróceniu się o wydanie opinii do urzędów powołanych do ich wydania, instytutów, zakładów specjalistycznych lub do biegłego albo biegłych;

- 12) dokonaniu tymczasowego zajęcia przedmiotu w celu zabezpieczenia ewentualnego przypadku;
- 13) przeprowadzeniu w drodze eksperymentu procesowego doświadczenia albo odtworzenia przebiegu zdarzenia lub jego fragmentu.

Nie jest to jednak zamknięty katalog czynności, jakie możliwe są do przeprowadzenia, ponieważ w zależności od potrzeb wykonuje się takie czynności, które są niezbędne w konkretnej sytuacji, by ustalić, czy istnieją podstawy do wystąpienia z wnioskiem o ukaranie oraz zebrać dane niezbędne do sporządzenia takiego wniosku.

W stosunku do osoby podejrzanej o popełnienie wykroczenia stosuje się odpowiednio przepisy art. 74 § 3 i art. 308 § 1 kpk (art. 54 § 5 kpw). Oznacza to, że osoba podejrzana o popełnienie wykroczenia jest obowiązana poddać się oględzinom zewnętrznym ciała oraz innym badaniom niepołączonym z naruszeniem integralności ciała. Wolno od takiej osoby pobrać odciski linii papilarnych, fotografować ją oraz okazać w celach rozpoznawczych innym osobom. Można także od takiej osoby pobrać krew, włosy, inne wydzieliny organizmu pod warunkiem jednak, że zostanie to dokonane przez uprawnionego do tego pracownika służby zdrowia z zachowaniem wskazań wiedzy lekarskiej, nie zagraża zdrowiu osoby podejrzanej o popełnienie wykroczenia i jeżeli przeprowadzenie tych badań jest nieodzowne. Ponadto od takiej osoby funkcjonariusz Policji może pobrać wymaz ze śluzówki policzków, jeżeli jest to niezbędne i nie zachodzi obawa, że zagrażałoby to jej zdrowiu lub innym osób.

Należy niezwłocznie przesłuchać osobę, co do której istnieje uzasadniona podstawa do sporządzenia przeciwko niej wniosku o ukaranie (art. 54 § 6 kpw). Należy ustalić jej tożsamość, numer Powszechnego Elektronicznego Systemu Ewidencji Ludności (PESEL), a w przypadku osoby nieposiadającej numeru PESEL – numer i nazwę dokumentu stwierdzającego tożsamość oraz nazwę organu, który wydał dokument, a także wiek, stosunki rodzinne i majątkowe, wykształcenie, zawód i źródła dochodu oraz dane o jej karalności, a w miarę możliwości również Numer Identyfikacji Podatkowej (NIP) – art. 213 § 1 kpk w zw. z art. 54 § 8 kpw.

Zgodnie z art. 45 § 1 kpw Policja ma prawo zatrzymać osobę ujętą na gorącym uczynku popełnienia wykroczenia lub bezpośrednio potem, jeżeli:

- 1) nie można ustalić jej tożsamości;
- 2) zachodzą podstawy do zastosowania wobec niej postępowania przyspieszonego.

Zgodnie z przepisami zawartymi w rozdziale 10 kpw możliwe jest stosowanie kar porządkowych i pozostałych środków przymusu.

Z dniem 1 lipca 2015 r. zmianie ulegnie treść art. 54 § 1, 2 i 4 kpw. Zgodnie z tymi zmianami w celu ustalenia, czy istnieją podstawy do wystąpienia z wnioskiem o ukaranie oraz do zebrania danych niezbędnych do sporządzenia takiego wniosku, Policja z urzędu będzie przeprowadzała czynności wyjaśniające. Jeżeli czynności wyjaśniające nie dostarczą podstaw do wniesienia wniosku o ukaranie, zawiadamiając pokrzywdzonego i pouczając go o prawie do samodzielnego wniesienia wniosku do sądu, dodatkowo pouczać się go będzie o możliwości zaznajomienia się z materiałem dowodowym uzyskanym w toku czynności wyjaśniających oraz sporządzania odpisów i kopii. Na wniosek pokrzywdzonego lub jego pełnomocnika wydawane będą odpłatnie kopie i uwierzytelnione odpisy tych materiałów. Jeżeli okoliczności czynu będą budzić wątpliwości, będzie można, z urzędu lub na wniosek pokrzywdzonego albo osoby podejrzanej o popełnienie wykroczenia lub osoby, co do której istnieje uzasadniona podstawa do sporządzenia przeciwko niej wniosku o ukaranie, przeprowadzić odpowiedni dowód. Czynność taka będzie utrwalana w formie protokołu.

Do art. 54 kpw dodane zostaną § 6a i 9. Przesłuchana osoba, co do której istnieje uzasadniona podstawa do sporządzenia przeciwko niej wniosku o ukaranie, będzie miała obowiązek informowania organu prowadzącego czynności wyjaśniające o każdej zmianie miejsca swego zamieszkania lub pobytu trwającego dłużej niż 7 dni oraz stawienia się na wezwanie tego organu pod rygorem zatrzymania i przymusowego doprowadzenia. O tym obowiązku należy ją pouczyć przy przesłuchaniu, odnotowując to w protokole z tej czynności. W ramach czynności wyjaśniających organ je prowadzący będzie mógł z inicjatywy lub za zgodą osoby co do której istnieje uzasadniona podstawa do sporządzenia przeciwko niej wniosku i pokrzywdzonego, skierować sprawę do instytucji lub osoby do tego uprawnionej w celu przeprowadzenia mediacji. Przepis art. 23a kpk będzie stosowany odpowiednio (art. 18 pkt 19 ustawy z dnia 27 września 2013 r. o zmianie ustawy Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. poz. 1247).

Należy oczekiwać dalszych zmian w ustawie Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia z uwagi na wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 3 czerwca 2014 r. sygn. akt K 19/11 (Dz. U. poz. 786). Trybunał Konstytucyjny uznał, że:

- 1) art. 4 kpw w zakresie, w jakim pomija prawo osoby, wobec której istnieje uzasadniona podstawa do sporządzenia przeciwko niej wniosku o ukaranie, do korzystania z obrońcy na etapie czynności wyjaśniających jest niezgodny z art. 2 i art. 42 ust. 2 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej;
- 2) art. 38 § 1 kpw w zakresie, w jakim nie przewiduje na etapie czynności wyjaśniających prawa dostępu do akt dla osoby, wobec której istnieje uzasadniona podstawa do sporządzenia przeciwko niej wniosku o ukaranie, jest niezgodny z art. 2 i art. 42 ust. 2 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP.

1.2. Przesłanki dodatnie i ujemne postępowania w sprawach o wykroczenia

Przesłanki procesowe to ogół warunków, od których zależy dopuszczalność wszczęcia i prowadzenia postępowania oraz rozstrzygnięcia w jego przedmiocie. Sąd przed podjęciem decyzji o wszczęciu postępowania musi stwierdzić, że zaistniały wszystkie przesłanki dodatnie, i że nie zaistniała żadna przesłanka ujemna. Realizacja postępowania w którymś z trybów szczególnych następuje wówczas, gdy oprócz zaistnienia przesłanek dodatnich ogólnych i braku przesłanek ujemnych ogólnych występują szczególne przesłanki dodatnie i nie występuje żadna ze szczególnych przesłanek ujemnych.

Przesłanki procesowe ogólne dodatnie:

- 1) istnienie czynu będącego wykroczeniem;
- 2) podległość sprawy orzecznictwu sądu: osobowa (ograniczają immunitety) i rzeczowa;
- 3) właściwość sądu (rzeczowa, miejscowa, funkcjonalna);
- 4) złożenie skargi (wystąpienie z wnioskiem o ukaranie przez oskarżyciela).

Przesłanki ogólne ujemne zostały określone w art. 5 § 1 kpw, który stanowi, że postępowania nie wszczynają się, a wszczęte umarzają, gdy:

- 1) czynu nie popełniono albo brak jest danych dostatecznie uzasadniających podejrzenie jego popełnienia;

- 2) czyn nie zawiera znamion wykroczenia albo ustawa stanowi, że sprawca nie popełnia wykroczenia;
- 3) ustawa stanowi, że sprawca nie podlega karze;
- 4) nastąpiło przedawnienie orzekania;
- 5) obwiniony zmarł;
- 6) obwiniony jest:
 - a) uwierzytelnionym w Rzeczypospolitej Polskiej, szefem przedstawicielstwa dyplomatycznego państwa obcego,
 - b) osobą należącą do personelu dyplomatycznego tego przedstawicielstwa,
 - c) osobą należącą do personelu administracyjnego lub technicznego tego przedstawicielstwa,
 - d) członkiem rodziny osób wymienionych w lit. a–c i pozostaje z nimi we wspólnocie domowej,
 - e) inną osobą korzystającą z immunitetu dyplomatycznego, na podstawie ustaw, umów lub powszechnie uznanych zwyczajów międzynarodowych,
 - f) kierownikiem urzędu konsularnego lub innym urzędnikiem konsularnym państwa obcego albo inną osobą zrównaną z nimi na podstawie ustaw, umów lub powszechnie uznanych zwyczajów międzynarodowych;
- 7) obwiniony z mocy przepisów szczególnych nie podlega orzecznictwu na podstawie niniejszego kodeksu;
- 8) postępowanie co do tego samego czynu obwinionego zostało prawomocnie zakończone lub wcześniej wszczęte, toczy się;
- 9) brak jest skargi uprawnionego oskarżyciela albo żądania ścigania pochodzącego od osoby uprawnionej lub zezwolenia na ściganie, gdy ustawa tego wymaga;
- 10) zachodzi inna okoliczność wyłączająca z mocy ustawy orzekanie w postępowaniu na podstawie niniejszego kodeksu.

Przepisu § 1 pkt 6 nie stosuje się:

 - 1) do osób w nim wymienionych, jeżeli są obywatelami polskimi lub mają w Polsce miejsce stałego zamieszkania, przy czym osoby, o których mowa w lit. f, nie podlegają orzecznictwu na podstawie niniejszego kodeksu, tylko w zakresie czynności pełnionych w toku i w wykonaniu funkcji urzędowych;
 - 2) jeżeli umowa międzynarodowa, której Rzeczpospolita Polska jest stroną, stanowi inaczej (art. 5 § 2 kpw).

Przepisu § 1 pkt 6 można nie stosować do obywatela państwa obcego, z którym nie ma w tym przedmiocie umowy, a państwo to nie zapewnia wzajemności (art. 5 § 3 kpw).

1.3. Zasady dokumentowania

Jeżeli okoliczności czynu nie budzą wątpliwości, utrwalenie czynności wyjaśniających może być ograniczone do sporządzenia notatki urzędowej, która zawiera ustalenia niezbędne do sporządzenia wniosku o ukaranie. Notatka powinna zawierać wskazanie rodzaju czynności, czasu i miejsca oraz osób uczestniczących, a także krótki opis przebiegu czynności i podpis osoby, która sporządziła notatkę (art. 54 § 3 kpw).

Jeżeli okoliczności czynu budzą wątpliwości, konieczne jest przeprowadzenie odpowiedniego dowodu. Utrwalenie takiej czynności wymaga sporządzenia protokołu ograniczonego

do zapisu najbardziej istotnych oświadczeń osób biorących w niej udział (art. 54 § 4 kpw). Zgodnie z treścią art. 37 kpw z każdej czynności dowodowej, która ma znaczenie dla sprawy należy spisać protokół, chyba że ustawa stanowi inaczej. Czynności, z których nie sporządza się protokołu, a także inne zdarzenia, które mają znaczenie dla postępowania, utrwała się w aktach w formie notatki urzędowej podpisanej przez osobę, która dokonała tych czynności. W ten sam sposób do kwestii sporządzania protokołu odnosi się art. 39 § 4 kpw, zgodnie z którym dowodu z zeznań nie wolno zastępować treścią pism, zapisków lub notatek urzędowych, chyba że ustawa stanowi inaczej.

Niezwłocznie należy przesłuchać osobę, co do której istnieje uzasadniona podstawa do sporządzenia przeciwko niej wniosku o ukaranie. Osobę taką należy pouczyć, że ma prawo odmówić złożenia wyjaśnień oraz zgłosić wnioski dowodowe. Przesłuchanie tej osoby rozpoczyna się od powiadomienia jej o treści zarzutu wpisanego do protokołu przesłuchania. Czynność tę utrwała się w formie protokołu ograniczonego do zapisu najbardziej istotnych oświadczeń osób biorących w niej udział (art. 54 § 6 kpw).

Od przesłuchania osoby, co do której istnieje uzasadniona podstawa do sporządzenia przeciwko niej wniosku o ukaranie, można odstąpić, jeżeli byłoby ono połączone ze znacznymi trudnościami. W takim przypadku osobie tej przysługuje prawo do nadesłania wyjaśnienia do właściwego organu w terminie 7 dni od odstąpienia od przesłuchania, o czym należy ją pouczyć. Odstąpienie od przesłuchania oraz pouczenie dokumentuje się notatką urzędową (art. 54 § 7 kpw).

§ 29 zarządzenia nr 323 KGP wskazuje, że świadka w ramach czynności wyjaśniających należy przesłuchać zwłaszcza wtedy, gdy:

- 1) nie będzie możliwe jego przesłuchanie przed sądem (np. z powodu wyjazdu za granicę);
- 2) istnieje wątpliwość, czy wykroczenie zostało popełnione albo czy osoba podejrzewana dopuściła się zarzuczonego jej czynu;
- 3) sprawca wykroczenia nie jest znany;
- 4) zachodzi potrzeba wyjaśnienia okoliczności istotnych dla danej sprawy.

Natomiast w innych wypadkach przesłuchanie świadków nie jest konieczne, a czynności wyjaśniające można ograniczyć do sporządzenia notatki urzędowej z rozpytania świadków oraz ustalenia ich danych osobowych wraz z adresami, w celu dołączenia ich do wniosku o ukaranie.

Przed przesłuchaniem policjant powinien sprawdzić tożsamość osoby przesłuchiwaną na podstawie dowodu osobistego lub innego dokumentu stwierdzającego tożsamość, czyniąc o tym wzmiankę w protokole przesłuchania. Brak dokumentu tożsamości należy odnotować. Policjant, przystępując do przesłuchania, powinien poinformować osobę przesłuchiwaną o celu przesłuchania, a następnie pouczyć o przysługujących jej prawach i ciążących na niej obowiązkach. Policjant obowiązany jest uprzedzić świadka o odpowiedzialności karnej za zeznanie nieprawdy lub zatajenie prawdy. Osoba przesłuchiwana potwierdza w protokole własnoręcznym podpisem, że została pouczona o przysługujących jej prawach i obowiązkach.

W protokole nie wolno zastępować zapisu treści zeznań lub wyjaśnień odwoływaniem się do innych protokołów.

Policjant, sporządzając protokół z przesłuchania, używa formy gramatycznej w pierwszej osobie liczby pojedynczej w czasie przeszłym. Wypowiedzi osoby przesłuchiwaną zapisuje się w protokole możliwie dokładnie, bez zmiany ich treści, zamieszczając charakterystyczne określenia i zwroty używane przez osobę przesłuchiwaną. Dokładność nie oznacza jednak, że wszystko co mówi ta osoba, musi być zapisane. W protokole zamieszcza się tylko te

okoliczności, które są istotne dla danej sprawy. Wulgaryzmy protokołuje się tylko wówczas, gdy wyczerpują one znamiona wykroczenia. W razie potrzeby można w protokole odnotować szczególne reakcje przesłuchiwanego na zadawane pytania. Pytania zadawane przez przesłuchującego mogą być protokołowane, zwłaszcza gdy dotyczą kwestii kluczowych dla wyjaśnienia okoliczności sprawy.

Policjant odnotowuje w protokole przesłuchania decyzję świadka co do składania lub odmowy składania zeznań na podstawie art. 182 kpk w zw. z art. 41 § 1 kpw oraz uchylenie się świadka na podstawie art. 183 § 1 kpk w zw. z art. 41 § 1 kpw od złożenia zeznań w określonym zakresie lub odpowiedzi na pytania.

Jeżeli świadek wnosi o zwolnienie od składania zeznań w całości lub od odpowiedzi na konkretne pytania na podstawie art. 185 kpk w zw. z art. 41 § 1 kpw, wniosek złożony ustnie należy zapisać w protokole przesłuchania wraz z decyzją dotyczącą zwolnienia. Wniosek złożony na piśmie dołącza się do protokołu, w którego treści należy umieścić adnotację o decyzji dotyczącej przedmiotowego zwolnienia.

W protokole z czynności należy zakreślić wolne miejsca w sposób uniemożliwiający ich późniejsze wypełnienie.

Niedopuszczalne jest wymazywanie, zamazywanie lub w inny sposób czynienie nieczytelnym pierwotnego zapisu w protokole. Skreślenia, poprawki i uzupełnienia należy odnotować na końcu protokołu w odpowiedniej rubryce.

Przebieg czynności protokołowanych może być utrwalony dodatkowo za pomocą urządzenia rejestrującego obraz lub dźwięk, o czym należy uprzedzić osoby uczestniczące w czynności (art. 37 § 3 kpw). Zapis obrazu lub dźwięku, a także przekład zapisu dźwięku staje się załącznikiem do protokołu – art. 147 § 3 kpk w zw. z art. 37 § 5 kpw. Zasady utrwalania czynności procesowych za pomocą urządzenia rejestrującego określa rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 września 2012 r. w sprawie rodzaju urządzeń i środków technicznych służących do utrwalania obrazu lub dźwięku dla celów procesowych oraz sposobu przechowywania, odtwarzania i kopiowania zapisów (Dz. U. poz. 1090).

Na wniosek osoby przesłuchiwanej przyjmuje się od niej oświadczenie na piśmie. W tym przypadku należy umożliwić tej osobie sporządzenie takiego oświadczenia w warunkach uniemożliwiających porozumienie się z innymi osobami, a następnie przesłuchać ją w celu wyjaśnienia, uzupełnienia lub uściślenia okoliczności zawartych w oświadczeniu pisemnym. Oświadczenie pisemne stanowi załącznik do protokołu przesłuchania (art. 40 kpw).

Po zakończeniu czynności osoby biorące w niej udział podpisują protokół. Osoba uczestnicząca w czynności, podpisując protokół, może zgłosić zarzuty co do jego treści. Zarzuty te należy odnotować w protokole wraz z oświadczeniem osoby prowadzącej czynność (art. 150 § 1 i 2 kpk w zw. z art. 37 § 5 kpw).

1.4. Sposoby zakończenia czynności wyjaśniających

Przez zakończenie czynności wyjaśniających w sprawie o wykroczenie zgodnie z treścią § 28 ust. 1 zarządzenia nr 323 KGP należy rozumieć:

1) skierowanie wniosku o ukaranie do sądu;

- 2) odstąpienie od skierowania wniosku o ukaranie do sądu;
- 3) nałożenie grzywny w drodze mandatu karnego;
- 4) przekazanie materiałów czynności innemu organowi albo komórce uprawnionej do prowadzenia czynności wyjaśniających zgodnie z właściwością rzeczową i miejscową.

Podstawę do wszczęcia postępowania w sprawach o wykroczenie stanowi wniosek o ukaranie złożony przez organ uprawniony do występowania w charakterze oskarżyciela publicznego w danej sprawie, a w wypadkach określonych w art. 27 § 1 i 2 kpw także wniosek o ukaranie złożony przez pokrzywdzonego.

Zgodnie z § 18 zarządzenia nr 323 KGP organ Policji z wnioskiem o ukaranie występuje w szczególności, gdy:

- 1) wykroczenie nie podlega ściganiu w postępowaniu mandatowym, a zastosowanie środków oddziaływania wychowawczego ocenia się jako niewystarczające dla wdrożenia sprawy do poszanowania prawa i zasad współżycia społecznego;
- 2) sprawca odmówił przyjęcia mandatu karnego lub nie uiszczył w terminie grzywny nałożonej mandatem karnym zaocznym;
- 3) zachodzą okoliczności przemawiające za wymierzeniem sprawcy surowszej grzywny niż to jest dopuszczalne w postępowaniu mandatowym lub innego rodzaju kary albo za orzeczeniem środka karnego.

Na podstawie art. 57 kpw składany przez Policję lub inny organ uprawniony do występowania w charakterze oskarżyciela publicznego wniosek o ukaranie powinien wskazywać:

- 1) imię i nazwisko oraz adres obwinionego, a także inne dane niezbędne do ustalenia jego tożsamości;
- 2) określenie zarzucanego obwinionemu czynu ze wskazaniem miejsca, czasu, sposobu i okoliczności jego popełnienia;
- 3) wskazanie dowodów;
- 4) imię i nazwisko oraz podpis sporządzającego wniosek;
- 5) przepisy, pod które zarzucany czyn podpada (kwalifikacja karna);
- 6) miejsce zatrudnienia obwinionego oraz, w miarę możliwości, dane o jego warunkach materialnych, rodzinnych i osobistych;
- 7) pokrzywdzonych, o ile takich ujawniono;
- 8) wysokość wyrządzonej szkody;
- 9) stanowisko osoby sporządzającej wniosek;
- 10) sąd właściwy do rozpoznania sprawy;
- 11) dane dotyczące uprzedniego skazania obwinionego za podobne przestępstwo lub wykroczenie, jeżeli oskarżyciel powołuje się na tę okoliczność.

Na podstawie § 61 zarządzenia nr 323 KGP wniosek o ukaranie składany przez Policję powinien zawierać oprócz danych określonych w art. 57 kpw dodatkowo:

- 1) nazwę organu Policji kierującego wniosek o ukaranie, datę sporządzenia oraz numer, pod który został wpisany do RSoW;
- 2) w miarę możliwości dane o warunkach materialnych, rodzinnych i osobistych obwinionego, ze wskazaniem źródła dochodów (np. zasiłek dla bezrobotnych, zasiłek z ośrodka pomocy społecznej, na utrzymaniu rodziców itp.);
- 3) kwalifikację prawną wykroczenia (wskazanie przepisu określającego dany czyn jako wykroczenie);
- 4) wyszczególnienie przedmiotów tymczasowo zajętych w celu zabezpieczenia przepadku, o ile przedmioty takie zostały zajęte;

- 5) inne dane, a zwłaszcza informacje o uprzednim skazaniu za podobne przestępstwo lub wykroczenie (jeżeli oskarżyciel publiczny zamierza powołać się na tę okoliczność), zachowaniu się po popełnieniu wykroczenia, stosowaniu środków przewidzianych w postępowaniu egzekucyjnym w administracji, jeżeli dane te są znane jednostce Policji lub ustalenie ich i podanie we wniosku o ukaranie jest obowiązkiem wynikającym z innych przepisów;
- 6) informację o odmowie przyjęcia przez sprawcę wykroczenia grzywny w drodze mandatu karnego lub nieuiszczeniu grzywny nałożonej mandatem karnym zaocznym;
- 7) podpis i wskazanie stanowiska sporządzającego wniosek o ukaranie oraz podpis organu Policji kierującego wnioskami, lub upoważnionego przez niego policjanta.

Oskarżyciel publiczny może, za zgodą obwinionego, który został uprzednio przesłuchany w toku czynności wyjaśniających, w charakterze osoby, co do której istnieje uzasadniona podstawa do sporządzenia przeciwko niej wniosku o ukaranie, umieścić we wniosku o ukaranie wnioski o skazanie obwinionego za zarzucany mu czyn bez przeprowadzania rozprawy i wymierzenie mu określonej kary lub środka karnego albo nawet o odstąpienie od wymierzenia kary lub środka karnego. Wniosek o skazanie w określony sposób bez przeprowadzania rozprawy może zostać złożony tylko wówczas, gdy w świetle zebranych dowodów wyjaśnienia obwinionego oraz okoliczności popełnienia wykroczenia nie budzą wątpliwości, a cele postępowania zostaną osiągnięte mimo nieprzeprowadzenia rozprawy (art. 58 § 1 i 2 kpw).

Zgodnie z treścią art. 92 § 1 kpw w postępowaniu przyspieszonym wnioski o ukaranie może ograniczyć się do wymogów wskazanych w art. 57 § 2 i 3 pkt 1 i 3 kpw. Wniosek o ukaranie w postępowaniu przyspieszonym może także być złożony ustnie do protokołu z zastrzeżeniem art. 92a pkt 1 kpw. Wyjątek ten dotyczy sytuacji gdy zastosowano możliwość przewidzianą w art. 91 § 2a kpw (zapewnienie uczestnictwa sprawcy we wszystkich czynnościach sądowych przy użyciu urządzeń technicznych umożliwiających bezpośredni przekaz obrazu i dźwięku), wówczas wniosek o ukaranie musi być przygotowany na piśmie.

Zgodnie z § 62 ust. 1 zarządzenia nr 323 KGP do wniosku o ukaranie oskarżyciel publiczny dołącza materiały z czynności wyjaśniających lub postępowania przygotowawczego, a w szczególności:

- 1) protokoły (przesłuchania, oględzin miejsca zdarzenia, przeszukania, tymczasowego zajęcia przedmiotów, użycia urządzeń kontrolno-pomiarowych do ilościowego oznaczania alkoholu w wydychanym powietrzu);
- 2) w przypadku wykroczenia, w sprawie którego początkowo prowadzono postępowanie przygotowawcze umorzony na podstawie art. 18 kpk (jeżeli czyn stanowi tylko wykroczenie, prokurator odmawiając wszczęcia postępowania lub umarzając je, przekazuje sprawę Policji w celu wystąpienia z wnioskiem o ukaranie do właściwego sądu; prokurator może sam wystąpić z takim wnioskiem) – materiały tego postępowania;
- 3) dowody rzeczowe, opinie biegłych, notatki oraz inne materiały dotyczące danej sprawy uzyskane w toku czynności wyjaśniających;
- 4) w przypadku wykroczeń drogowych dane z ewidencji kierowców naruszających przepisy ruchu drogowego;
- 5) kopie pism informujących pokrzywdzonych o skierowaniu wniosku o ukaranie.

Wniosek o ukaranie oraz po jednym odpisie tego wniosku dla każdego obwinionego, wraz z dołączonymi materiałami z czynności wyjaśniających, przesyła się do właściwego miejscowo sądu. W załączniku do wniosku podaje się do wiadomości sądu adresy zamieszkania świadków i pokrzywdzonych (§ 64 ust. 1 zarządzenia nr 323 KGP).

O przesłaniu wniosku o ukaranie oskarżyciel publiczny zawiadamia ujawnionego pokrzywdzonego, wskazując sąd, do którego wniosek skierowano, i pouczając go o przysługującym mu uprawnieniu do złożenia oświadczenia, że będzie działał obok oskarżyciela publicznego jako oskarżyciel posiłkowy. Oświadczenie to pokrzywdzony może złożyć w terminie 7 dni od doręczenia mu ww. zawiadomienia. Po upływie tego terminu uprawnienie to wygasa (art. 26 § 1 i 3 kpw). Pismo kierowane jest za zwrotnym poświadczeniem odbioru. Brak zwrotnego poświadczenia odbioru nie wstrzymuje przekazania wniosku o ukaranie do sądu. Dokument w postaci zwrotnego poświadczenia odbioru niezwłocznie po otrzymaniu organ Policji przesyła za pokwitowaniem do sądu, do którego skierowano wniosek o ukaranie w danej sprawie.

Jeżeli pokrzywdzony złożył wniosek o ukaranie, mimo że oskarżyciel publiczny także złożył taki wniosek, wniosek pokrzywdzonego traktuje się jako oświadczenie, że będzie działał obok oskarżyciela publicznego jako oskarżyciel posiłkowy (art. 27 § 3 kpw).

Prezes sądu zawiadamia o wniesieniu wniosku o ukaranie przez pokrzywdzonego, właściwego oskarżyciela publicznego. Jeżeli oskarżyciel ten w ciągu 14 dni od otrzymania zawiadomienia wniesie w sprawie o ten sam czyn tej samej osoby publiczny wniosek o ukaranie, wniosek pokrzywdzonego traktuje się również jak oświadczenie, że będzie działał obok oskarżyciela publicznego jako oskarżyciel posiłkowy (art. 27 § 4 kpw).

Jeżeli czynności dowodowe nie dają podstaw do wniesienia wniosku o ukaranie do sądu, należy je zakończyć. Odstąpienie od wniesienia wniosku o ukaranie może wynikać z przyczyn prawnych (ujawnienie przesłanki ujemnej postępowania) lub z przyczyn faktycznych (niewykrycie sprawcy czynu). Czynności wyjaśniające mogą zakończyć się również zastosowaniem środków oddziaływania wychowawczego. W sytuacji gdy ujawniony sprawca w chwili popełnienia wykroczenia nie miał ukończonych 17 lat, materiały są przekazywane do sądu rodzinnego. Zakończenie czynności wyjaśniających w sprawie o wykroczenie bez kierowania wniosku o ukaranie do sądu dokumentuje się wnioskiem, w którym należy wskazać i uzasadnić podstawę oraz powód odstąpienia od kierowania wniosku o ukaranie. Na wniosek policjanta prowadzącego czynności wyjaśniające organ Policji lub osoba upoważniona przez ten organ zatwierdza wniosek o odstąpienie od skierowania wniosku o ukaranie do sądu w tej sprawie. Czynności wykrywcze, gdy czynności dowodowe nie dają podstaw do wniesienia wniosku o ukaranie do sądu, prowadzi się do czasu przedawnienia karalności czynu (§ 66 zarządzenia nr 323 KGP).

Czynności wyjaśniające mogą także zakończyć się nałożeniem mandatu karnego (art. 97 kpw). W tej sytuacji nie sporządza się wniosku o odstąpienie od skierowania wniosku o ukaranie (§ 66 ust. 2a zarządzenia nr 323 KGP).

Jeżeli czynności wyjaśniające nie dostarczyły podstaw do wniesienia wniosku o ukaranie, zawiadamia się o tym ujawnionych pokrzywdzonych oraz osobę, która złożyła zawiadomienie o popełnieniu wykroczenia, wskazując przyczynę niewniesienia wniosku o ukaranie (art. 26 § 5 i 54 § 2 kpw).

Jeżeli nie zachodzą okoliczności określone w art. 27 kpw, osobie, która złożyła zawiadomienie o popełnieniu wykroczenia, przysługuje zażalenie do organu nadzrędnego na niewniesienie wniosku o ukaranie (art. 56a kpw). Wyjątek stanowi tu sytuacja, gdy podstawą odstąpienia od wniesienia wniosku o ukaranie jest brak żądania ścigania, wówczas osobę, która złożyła zawiadomienie, informuje się o przyczynie odstąpienia bez pouczenia o prawie złożenia zażalenia (§ 66 ust. 4 zarządzenia nr 323 KGP).

W sprawach o wykroczenia ścigane na żądanie, pokrzywdzony może samodzielnie wnieść wniosek o ukaranie jako oskarżyciel posiłkowy (27 § 1 kpw).

W sprawach o wykroczenia ścigane z urzędu, pokrzywdzony może samodzielnie wnieść wniosek o ukaranie jako oskarżyciel posiłkowy, w sytuacji gdy w ciągu miesiąca od powiadomienia o wykroczeniu organu uprawnionego do występowania w tych sprawach w charakterze oskarżyciela publicznego nie zostanie powiadomiony o wniesieniu przez ten organ wniosku o ukaranie albo otrzyma zawiadomienie, o odstąpieniu od wniesienia wniosku o ukaranie (27 § 2 kpw).

W razie wniesienia wniosku o ukaranie przez pokrzywdzonego, prezes sądu, przesyłając właściwemu oskarżycielowi publicznemu zawiadomienie, wzywa go jednocześnie do nadesłania w terminie 7 dni materiału dowodowego w razie niewnoszenia przez niego wniosku o ukaranie, jeżeli w sprawie przeprowadzono czynności wyjaśniające lub dochodzenie, albo do nadesłania oświadczenia o braku takiego materiału (art. 57 kpw).

1.5. Obowiązki oskarżyciela publicznego związane z zakończeniem czynności wyjaśniających

Podstawowym zadaniem związanym z zakończeniem czynności wyjaśniających jest analiza zebranych materiałów. Powyższa analiza pozwala ocenić, czy istnieją podstawy do sporządzenia wniosku o ukaranie i wystąpienie z nim do sądu, czy też takich podstaw nie ma i należy sporządzić wniosek o odstąpienie od kierowania wniosku o ukaranie do sądu. Jeżeli w materiałach z czynności wyjaśniających występują wątpliwości, należy dążyć do ich usunięcia poprzez przeprowadzenie stosownych dowodów. Zgodnie z zasadą *in dubio pro reo* wątpliwości, których nie usunięto w postępowaniu dowodowym, rozstrzyga się na korzyść obwinionego. W przypadku gdy w dokumentacji stwierdzone zostaną omyłki pisarskie lub inne braki formalne, należy je usunąć.

1.6. Ocena pod względem merytorycznym i formalnym materiałów z czynności wyjaśniających, w szczególności konkluzji i kwalifikacji prawnej zamieszczonej we wniosku o ukaranie

Zgodnie z treścią § 65 zarządzenia nr 323 KGP wniosek o ukaranie przed przekazaniem do sądu powinien być sprawdzony i podpisany przez organ Policji, jeżeli go osobiście sporządza lub przez osobę upoważnioną przez ten organ. Organ Policji może upoważnić policjantów do podpisywania w jego imieniu wniosków o ukaranie i występowania w charakterze oskarżyciela publicznego. O takim upoważnieniu i o każdej zmianie w upoważnieniu organ Policji informuje sąd.

Sprawdzając wniosek o ukaranie, należy ustalić, czy:

- 1) jest poprawnie sformułowany;
- 2) spełnia wymogi określone w art. 57 § 2 i 3 kpw;

- 3) materiał dowodowy jest wystarczający i należyście udokumentowany;
- 4) w świetle przedstawionych okoliczności i dowodów nie zachodzi wątpliwość co do samego faktu popełnienia wykroczenia i osoby sprawcy;
- 5) wystąpienie z wnioskiem o ukaranie jest uzasadnione względami faktycznymi i prawnymi.

Podstawowym elementem wniosku o ukaranie jest opis czynu wraz z jego dokładną kwalifikacją prawną, którego popełnienie zarzuca się obwinionemu. Sprawdzając wniosek o ukaranie, należy ustalić, czy konkluzja zarzutu została poprawnie sformułowana.

Konkluzja zarzutu składa się z określonych elementów, które występują najczęściej w następującej kolejności:

- 1) czas popełnienia wykroczenia,
- 2) miejsce popełnienia wykroczenia,
- 3) sposób i okoliczności popełnienia wykroczenia,
- 4) skutek oraz wartość przedmiotu wykroczenia lub wysokość wyrządzonej szkody,
- 5) określenie pokrzywdzonego,
- 6) kwalifikacja karna czynu.

Powyższa kolejność poszczególnych elementów konkluzji nie wymaga formalnego trzymania się przepisu art. 57 § 2 pkt 2 kpw, z którego wynika, że należy najpierw wskazać miejsce, a potem czas i dalej sposób oraz okoliczności popełnienia czynu, ponieważ ma być ona przede wszystkim zrozumiała.

Konkluzja powinna być jednym logicznym zdaniem, w którym obowiązuje zasada: minimum słów, maksimum treści. Użyte w zarzucie wyrażenia muszą być jednoznaczne i bezpośrednio nawiązywać do ustawowych znamion wykroczenia, zawartych w naruszonym przepisie, a także powinny pozostawać w ścisłym związku z okolicznościami faktycznymi popełnionego czynu.

Zasadą jest, iż w konkluzji nie podaje się:

- nazwiska sprawcy czynu (nie dotyczy to współsprawców),
- faktu odmowy przyjęcia mandatu karnego.

W przypadku zbiegu przepisów ustawy określonych w art. 9 § 1 kw kolejne konkluzje zapisuje się, oznaczając je cyframi rzymskimi, zaczynając od przepisu przewidującego najsurowszą karę, do przepisu przewidującego karę najłagodniejszą albo określa się jednym logicznym zdaniem.

2. Udział oskarżyciela publicznego w postępowaniu sądowym

2.1. Oskarżyciel publiczny jako strona procesowa

Strona procesowa to osoba będąca podmiotem sporu w postępowaniu, czyli taka, która występuje z określonym żądaniem, opartym na prawie materialnym skierowanym przeciwko innej osobie (strona czynna) oraz osoba, przeciwko której żądanie to jest skierowane (strona bierna).

Strony procesowe dzielą się na:

- stronę czynną: oskarżyciel publiczny, oskarżyciel posiłkowy (pokrzywdzony, który wszedł w prawa oskarżyciela),
- stronę bierną: obwiniony.

Stronom przysługują następujące uprawnienia procesowe:

- 1) składanie wniosków dowodowych;
- 2) wypowiadanie się co do wszystkich kwestii podlegających rozstrzygnięciu;
- 3) zadawanie pytań osobom przesłuchiwanym;
- 4) ustosunkowanie się do przedmiotu postępowania;
- 5) składanie środków zaskarżenia od wydanych rozstrzygnięć.

Oskarżyciel publiczny to organ państwowy lub społeczny, który jako reprezentant interesu społecznego uprawniony jest do występowania w charakterze strony procesowej wypełniającej funkcje oskarżenia w postępowaniu w sprawach o wykroczenia. Jego zadaniem jest wniesienie i popieranie wniosku o ukaranie. Zasadą postępowania jest to, że ciężar dowodu obciąża oskarżyciela (publicznego, posiłkowego). Oskarżyciel musi udowodnić, że zaistniał czyn wypełniający znamiona określonego wykroczenia i że jego sprawcą jest wskazany przez niego obwiniony. Oskarżyciel publiczny zobowiązany jest do zachowania bezstronności. Podlega wyłączeniu na podobnych zasadach jak sędzia.

W związku z powyższymi wymaganiami wobec oskarżyciela publicznego do wykonywania tej funkcji powinni być wyznaczani policjanci posiadający odpowiednią wiedzę ogólną i zawodową oraz właściwe predyspozycje (§ 73 ust. 3 zarządzenia nr 323 KGP).

Zgodnie z § 72 zarządzenia nr 323 KGP kierownik jednostki powinien zapewnić udział policjanta w charakterze oskarżyciela publicznego w rozprawie toczącej się przed sądem na podstawie wniosku o ukaranie złożonego przez Policję. Udział policjanta w rozprawie w charakterze oskarżyciela publicznego zapewnia się, gdy rozpoznawane są sprawy o wykroczenia:

- 1) zawierające znaczny stopień społecznej szkodliwości czynu, popełnione przez sprawcę uprzednio karanego za podobne przestępstwo lub wykroczenie albo popełnione po użyciu alkoholu lub podobnie działającego środka;
- 2) objęte postępowaniem przyspieszonym;
- 3) w których uczestniczy obrońca;

- 4) w których uczestniczy biegły powołany na wniosek Policji;
- 5) w których przewiduje się orzeczenie środka karnego w postaci zakazu prowadzenia pojazdów;
- 6) w których Policja wniosła środek odwoławczy lub środek zaskarżenia.

Zgodnie ze zmianami w kpw wprowadzonymi przez ustawę z dnia 27 września 2013 r. o zmianie ustawy Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw od dnia 1 lipca 2015 r. będzie obowiązywał art. 18a wprowadzający obowiązkowy udział w rozprawie oskarżyciela publicznego, który złożył wniosek o ukaranie, w sytuacji gdy w sprawie występuje obrońca, o którym mowa w art. 21 § 1 kpw (obrona obligatoryjna).

Sąd zawiadamia oskarżyciela publicznego o terminach rozpraw i posiedzeń przez dostarczenie mu wykazu spraw, które mają być rozpoznane w danych dniach (art. 65 § 2 kpw).

Zgodnie z § 74 zarządzenia nr 323 KGP nadzór nad wykonywaniem funkcji oskarżyciela publicznego sprawuje organ Policji lub wyznaczeni przez ten organ policjanci, którzy w tym zakresie są uprawnieni w szczególności do:

- 1) oceny prowadzonych czynności wyjaśniających, prawidłowości i zasadności kierowania wniosków o ukaranie do sądu;
- 2) sporządzania kart nadzoru nad czynnościami wyjaśniającymi;
- 3) inicjowania wnoszenia środków odwoławczych i sprzeciwów od rozstrzygnięć sądu;
- 4) wyznaczania oskarżycieli publicznych do udziału w rozprawach oraz czuwania nad należywym przygotowaniem się ich do rozpraw;
- 5) kontrolowania pracy oskarżycieli publicznych bezpośrednio w toku rozpraw oraz wysłuchiwanie ich sprawozdań z przebiegu i wyników rozpraw;
- 6) okresowego analizowania i oceniania pracy poszczególnych oskarżycieli publicznych;
- 7) organizowania i prowadzenia szkoleń oskarżycieli publicznych i policjantów wykonujących czynności wyjaśniające.

2.2. Organy uprawnione do pełnienia funkcji oskarżyciela publicznego

Zgodnie z przepisami Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia organami uprawnionymi do występowania w charakterze oskarżycieli publicznych są:

- 1) Policja we wszystkich sprawach o wykroczenia, chyba że ustawa stanowi inaczej (art. 17 § 1 kpw);
- 2) inspektor pracy w sprawach o wykroczenia przeciwko prawom pracownika określonym w Kodeksie pracy, w sprawach o wykroczenia określone w art. 119–123 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2008 r. Nr 69, poz. 415, z późn. zm.), a także w sprawach o inne wykroczenia związane z wykonywaniem pracy zarobkowej, jeżeli ustawa tak stanowi (art. 17 § 2 kpw);
- 3) organy administracji rządowej i samorządowej, organy kontroli państwowej i kontroli samorządu terytorialnego oraz straże gminne (miejskie), gdy w zakresie swego działania, w tym w trakcie prowadzonych czynności wyjaśniających, ujawniły wykroczenia i wystąpiły z wnioskiem o ukaranie (art. 17 § 3 kpw);

- 4) inne instytucje państwowe, samorządowe lub społeczne na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów (art. 17 § 4 kpw);
- 5) prokurator w każdej sprawie o wykroczenie (art. 18 § 1 kpw).

Udział w sprawie organu, który złożył wniosek o ukaranie, wyłącza Policję od udziału w sprawie. Na podstawie art. 17 § 2 kpw Policja jest wyłączona z roli oskarżyciela publicznego w sprawach, w których uprawnienie to przysługuje inspektorowi pracy. Udział Policji w roli oskarżyciela publicznego wyłącza również art. 148 ust. 2 ustawy z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu (Dz. U. z 2010 r. Nr 29, poz. 154, z późn. zm.), zgodnie z którym w stosunku do funkcjonariuszy ABW i AW, w zakresie postępowania w sprawach o wykroczenia, uprawnienia Policji wynikające z przepisów kpw przysługują szefowi właściwej agencji lub upoważnionym przez niego funkcjonariuszom.

Prokurator może także wstąpić do postępowania wszczętego na podstawie wniosku o ukaranie wniesionego przez innego oskarżyciela. Udział prokuratora wyłącza udział innego oskarżyciela publicznego.

Instytucje, którym nadano uprawnienia oskarżyciela publicznego w drodze rozporządzenia określonego w art. 17 § 4 kpw, mogą w sprawie, w której ujawniły wykroczenie, zwracać się do Policji o przeprowadzenie czynności wyjaśniających w zakresie niezbędnym do ustalenia, czy istnieją podstawy do wystąpienia z wnioskiem o ukaranie oraz do zebrania danych koniecznych do sporządzenia wniosku o ukaranie (art. 56 § 3 kpw).

Nadzór nad czynnościami wyjaśniającymi sprawuje organ nadrzędny nad organem prowadzącym te czynności (art. 56 § 4 kpw).

2.3. Obowiązki (procesowe i służbowe) oskarżyciela publicznego

Zgodnie z treścią § 75 zarządzenia nr 323 KGP policjant występujący w charakterze oskarżyciela publicznego powinien dążyć do obiektywnego i wszechstronnego rozpoznania sprawy, kierować się względami interesu publicznego i zasadą bezstronności, oddziaływać na wymiar kar i środków karnych zgodnie z przepisami prawa i celami społeczno-wychowawczymi, jakie mają one spełnić.

Oskarżyciel publiczny powinien odstąpić od popierania wniosku o ukaranie, jeżeli w toku rozprawy okaże się, że oskarżenie jest bezzasadne, brak jest dostatecznych dowodów winy, a także, gdy na rozprawie wyjdą na jaw okoliczności wyłączające orzekanie w danej sprawie (§ 77 ust. 1 zarządzenia nr 323 KGP).

Jeżeli oskarżyciel publiczny stwierdził uchybienia i nieprawidłowości w zakresie przygotowania spraw kierowanych do sądu lub udziału policjantów w postępowaniu przed sądem, to zgodnie z § 78 zarządzenia nr 323 KGP sporządza i przedkłada drogą służbową organowi Policji notatkę służbową, w której opisuje:

- 1) braki i uchybienia w zakresie przygotowania materiałów dowodowych w sprawach kierowanych do sądu;
- 2) przyczyny wydanych orzeczeń o uniewinnieniu lub umorzeniu postępowania.

2.4. Uprawnienia oskarżyciela jako strony procesowej

W toku rozprawy, zgodnie z treścią § 77 zarządzenia nr 323 KGP, policjant pełniący funkcję oskarżyciela publicznego jest uprawniony, w szczególności do:

- 1) wypowiedzania się co do wszystkich kwestii podlegających rozstrzygnięciu przez sąd;
- 2) zgłaszania wniosków co do dalszego biegu postępowania (np. odroczenia rozprawy) i przeprowadzania dowodów (np. bezpośredniego przesłuchania świadka, odczytania protokołu przesłuchania lub innych danych z akt sprawy);
- 3) przedkładania nowych dowodów oraz wnioskowania o ich przeprowadzenie (np. powołanie biegłego), jeżeli taka potrzeba wyniknie na rozprawie;
- 4) zadawania pytań obwinionemu, świadkom, biegłemu w toku ich przesłuchania, w celu wszechstronnego wyjaśnienia okoliczności sprawy i ustalenia prawdy;
- 5) zabrania głosu po zamknięciu przewodu sądowego w celu ustosunkowania się do wyjaśnień obwinionego, zeznań świadków i innych dowodów, wskazania społecznej szkodliwości czynu, jakiego dopuścił się obwiniony i złożenia oświadczenia o podtrzymaniu zarzutu oraz wniosku co do rodzaju i wysokości kary oraz środka karnego;
- 6) repliki na argumenty zawarte w przemowie obwinionego lub jego obrońcy.

2.5. Przypadki wyłączenia oskarżyciela publicznego i sędziego od udziału w rozprawie

Zasady dotyczące wyłączenia oskarżyciela publicznego wskazuje art. 19 kpw, który recypuje przepisy art. 40 § 1 pkt 1–4 i 6, § 2 oraz art. 41 i 42 kpk.

Zgodnie z treścią art. 40 kpk pkt 1–4 i 6 oskarżyciel publiczny z mocy prawa jest wyłączony od udziału w sprawie, jeżeli:

- sprawa dotyczy go bezpośrednio,
- jest małżonkiem strony lub pokrzywdzonego albo ich obrońcy, pełnomocnika lub przedstawiciela ustawowego albo pozostaje we wspólnym pożyciu z jedną z tych osób,
- jest krewnym lub powinowatym w linii prostej, a w linii bocznej aż do stopnia pomiędzy dziećmi rodzeństwa ww. osób albo jest związany z jedną z tych osób węzłem przysposobienia, opieki lub kurateli,
- był świadkiem czynu, o który sprawa się toczy, albo w tej samej sprawie był przesłuchany w charakterze świadka lub występował jako biegły,
- brał udział w wydaniu zaskarżonego orzeczenia lub wydał zaskarżone zarządzenie.

Powody wyłączenia trwają mimo ustania uzasadniającego je małżeństwa, wspólnego pożycia, przysposobienia, opieki lub kurateli.

Oskarżyciel publiczny ulega wyłączeniu, jeżeli istnieje okoliczność, która mogłaby wywołać uzasadnioną wątpliwość co do jego bezstronności w danej sprawie. Przy czym wniosek o wyłączenie oskarżyciela publicznego w tej sytuacji, zgłoszony już po rozpoczęciu przewodu sądowego, jest pozostawiany bez rozpoznania, chyba że przyczyna wyłączenia powstała lub stała się stronie wiadoma dopiero po rozpoczęciu przewodu (art. 41 kpk).

Wyłączenie następuje na żądanie oskarżyciela publicznego, z urzędu albo na wniosek strony. Jeżeli oskarżyciel publiczny uznaje, że zachodzi przyczyna wyłączająca go z mocy art. 40 kpk, wyłącza się, składając oświadczenie na piśmie do akt, a na jego miejsce wstępuje inny oskarżyciel.

Oskarżyciel publiczny, co do którego zgłoszono wniosek o wyłączenie na podstawie art. 41 kpk, może złożyć do akt stosowne oświadczenie na piśmie i powstrzymuje się od udziału w sprawie. Jest jednak zobowiązany podejmować czynności niecierpiące zwłoki (art. 42 kpk).

W sprawie wyłączenia orzeka organ bezpośrednio przełożony nad osobą podlegającą wyłączeniu. Czynności dokonane przez osobę podlegającą wyłączeniu, zanim ono nastąpiło, nie są z tej przyczyny bezskuteczne, jednak na żądanie strony czynność dowodową należy, w miarę możliwości, powtórzyć (art. 48 § 2 kpk w zw. z art. 19 § 2 kpw).

Powyższe ograniczenia należy stosować również do policjanta prowadzącego czynności wyjaśniające, chyba że dotyczą one czynności niecierpiących zwłoki lub takich, których potem nie będzie można powtórzyć. W przypadku niezłożenia takiego wniosku organ Policji zobowiązany jest wydać z urzędu postanowienie o wyłączeniu (§ 79 zarządzenia nr 323 KGP).

Zasady dotyczące wyłączenia sędziego wskazuje art. 16 kpw, który recypuje na grunt postępowania w sprawach o wykroczenia art. 40, 41 i 42 § 1–3 kpk. Zgodnie z treścią art. 40 kpk sędzia z mocy prawa jest wyłączony od udziału w sprawie, jeżeli:

- sprawa dotyczy tego sędziego bezpośrednio,
- jest małżonkiem strony lub pokrzywdzonego albo ich obrońcy, pełnomocnika lub przedstawiciela ustawowego albo pozostaje we wspólnym pożyciu z jedną z tych osób,
- jest krewnym lub powinowatym w linii prostej, a w linii bocznej aż do stopnia pomiędzy dziećmi rodzeństwa ww. osób albo jest związany z jedną z tych osób węzłem przysposobienia, opieki lub kurateli,
- był świadkiem czynu, o który sprawa się toczy, albo w tej samej sprawie był przesłuchany w charakterze świadka lub występował jako biegły,
- brał udział w sprawie jako prokurator, obrońca, pełnomocnik, przedstawiciel ustawowy strony, albo prowadził postępowanie przygotowawcze,
- brał udział w wydaniu zaskarżonego orzeczenia lub wydał zaskarżone zarządzenie,
- brał udział w wydaniu orzeczenia, które zostało uchylone,
- brał udział w wydaniu orzeczenia, co do którego wniesiono sprzeciw,
- prowadził mediację.

Powody do wyłączenia trwają mimo ustania uzasadniającego je małżeństwa, wspólnego pożycia, przysposobienia, opieki lub kurateli.

Sędzia, który brał udział w wydaniu orzeczenia objętego wnioskiem o wznowienie lub zaskarżonego w trybie kasacji, nie może orzekać co do tego wniosku lub tej kasacji.

Na podstawie art. 41 kpk sędzia ulega wyłączeniu, jeżeli istnieje okoliczność, która mogłaby wywołać uzasadnioną wątpliwość co do jego bezstronności w danej sprawie.

Wniosek o wyłączenie sędziego z powodu wątpliwości co do bezstronności w sprawie zgłoszony po rozpoczęciu przewodu sądowego, pozostawia się bez rozpoznania, chyba że przyczyna wyłączenia powstała lub stała się stronie wiadoma dopiero po rozpoczęciu przewodu.

Wyłączenie następuje na żądanie sędziego, z urzędu albo na wniosek strony. Jeżeli sędzia uznaje, że zachodzi przyczyna wyłączająca go z mocy art. 40 kpk, wyłącza się, składając oświadczenie na piśmie do akt, a na jego miejsce wstępuje inny sędzia.

Sędzia, co do którego zgłoszono wniosek o wyłączenie na podstawie art. 41 kpk, może złożyć do akt stosowne oświadczenie na piśmie i powstrzymuje się od udziału w sprawie,

jest jednak obowiązany przedsięwziąć czynności niecierpiące zwłoki. O wyłączeniu sędziego rozstrzyga inny równorzędny skład sądu, przed którym sprawa się toczy. W razie niemożności utworzenia takiego składu o wyłączeniu orzeka sąd wyższego rzędu (art. 16 § 2 kpw).

2.6. Analiza akt postępowania jako podstawowy element przygotowania się oskarżyciela do udziału w rozprawie

Policjant wyznaczony do udziału w rozprawie w charakterze oskarżyciela publicznego jest zobowiązany w sposób należyty przygotować się do wykonania tego zadania. W szczególności powinien zapoznać się z treścią wniosku o ukaranie, z materiałem dowodowym i danymi dotyczącymi obwinionego. Jeżeli we wniosku o ukaranie występują braki formalne lub oczywiste omyłki pisarskie, które nie wymagają zwrócenia sprawy wnioskodawcy w celu ich uzupełnienia (np. niewłaściwa pisownia nazwiska obwinionego), oskarżyciel publiczny, za zgodą sędziego prowadzącego rozprawę, może je usunąć we własnym zakresie (§ 76 zarządzenia nr 323 KGP).

W celu przygotowania się do rozprawy oskarżyciel publiczny z odpowiednim wyprzedzeniem czasowym powinien zgłosić się do sekretariatu sądu i poprosić o udostępnienie akt spraw przydzielonych mu w wokandzie. Zapoznając się z materiałami, powinien odnotować:

- kwestie budzące wątpliwości, które można wyjaśnić z funkcjonariuszem sporządzającym wniosek o ukaranie,
- najważniejsze kwestie, które należy wyjaśnić w przewodzie sądowym,
- ewentualne wnioski dowodowe, jakie należałoby złożyć,
- jakiego rodzaju i w jakim wymiarze karę oraz środek karny należałoby żądać w stosunku do obwinionego.

2.7. Ogólna charakterystyka rozprawy

Zgodnie z treścią art. 2 kpw orzekanie w sprawach o wykroczenia następuje w postępowaniu:

- 1) zwyczajnym;
- 2) przyspieszonym;
- 3) nakazowym.

Orzekanie w postępowaniu zwyczajnym odbywa się wówczas, gdy brak jest podstaw do rozpoznania sprawy w postępowaniu przyspieszonym albo nakazowym.

W wypadkach wskazanych w ustawie i na zasadach w niej określonych uprawniony organ może nałożyć grzywnę w drodze mandatu karnego.

W postępowaniu zwyczajnym i przyspieszonym orzekanie odbywa się na rozprawie. W postępowaniu nakazowym sąd orzeka na posiedzeniu bez udziału stron (art. 93 § 1 kpw).

Z rozprawy i posiedzenia spisywany jest protokół (art. 37 § 1 kpw).

Rozprawa odbywa się ustnie i jawnie. W sytuacji gdy jawność mogłaby obrażać dobre obyczaje, wywołać zakłócenie spokoju publicznego lub gdy ważny interes prywatny tego wymaga, sąd wyłącza jawność całości lub części rozprawy. Sąd wyłącza jawność w całości lub części rozprawy, także wówczas, gdy ustawa tak stanowi. W przypadku wyłączenia jawności na rozprawie mogą być obecni, poza osobami biorącymi udział w postępowaniu, po jednej osobie wskazanej przez każdą ze stron, chyba że zachodzi obawa ujawnienia informacji niejawnych o klauzuli tajności „tajne” lub „ściśle tajne”. Sąd może zezwolić poszczególnym osobom na obecność na rozprawie prowadzonej z wyłączeniem jawności (art. 70 § 1–3 kpw). Przewodniczący poucza obecnych o obowiązku zachowania w tajemnicy okoliczności ujawnionych na rozprawie toczącej się z wyłączeniem jawności i uprzedza o skutkach niedopełnienia tego obowiązku (art. 362 kpk w zw. z art. 70 § 5 kpw). Z chwilą zgłoszenia wniosku o wyłączenie jawności rozprawa w zakresie tego wniosku odbywa się z wyłączeniem jawności, jeżeli o to wnosi strona lub sąd uzna to za potrzebne (art. 363 kpk w zw. z art. 70 § 5 kpw).

Rozstrzygnięcie ogłasza się jawnie. Jeżeli jawność rozprawy wyłączono w całości lub części, ustne podanie motywów rozstrzygnięcia może nastąpić również z wyłączeniem jawności (art. 70 § 4 kpw).

Jeżeli uzasadniony interes społeczny za tym przemawia, sąd może zezwolić przedstawicielom radia, telewizji, filmu i prasy na dokonywanie utrwał obrazu i dźwięku z przebiegu rozprawy, pod warunkiem że dokonywanie tych czynności nie będzie utrudniać jej prowadzenia, a ważny interes uczestnika postępowania temu się nie sprzeciwia. Sąd może określić warunki, od których uzależnia wydanie takiego zezwolenia (art. 357 kpk w zw. z art. 70 § 5 kpw). Jeżeli nie przemawia przeciw temu względ na prawidłowość postępowania, sąd na wniosek strony wyraża zgodę na utwalenie przez nią przebiegu rozprawy za pomocą urządzenia rejestrującego dźwięk (art. 358 kpk w zw. z art. 70 § 5 kpw).

Przewodniczący kieruje rozprawą i czuwa nad jej prawidłowym przebiegiem, bacząc na to, aby zostały wyjaśnione wszystkie istotne okoliczności sprawy, a w miarę możliwości także okoliczności, które sprzyjały popełnieniu wykroczenia. Przewodniczący powinien dążyć do tego, aby rozstrzygnięcie sprawy nastąpiło na pierwszej rozprawie głównej (art. 366 kpk w zw. z art. 70 § 5 kpw).

Przewodniczący umożliwia stronom wypowiedzenie się co do każdej kwestii podlegającej rozstrzygnięciu. Jeżeli w jakiegokolwiek kwestii jedna ze stron zabiera głos, prawo głosu przysługuje również wszystkim innym stronom. obrońcy obwinionego i obwinionemu przysługuje głos ostatni (art. 367 kpk w zw. z art. 70 § 5 kpw).

Rozprawa przed sądem składa się z czterech faz: wstępnej, przewodu sądowego, głosów stron i wyrokowania.

Fazę wstępną rozpoczyna wywołanie sprawy. Następnie sąd sprawdza, czy wszyscy wezwani i zawiadomieni o terminie rozprawy stawili się oraz czy nie ma przeszkód do rozpoznania sprawy (art. 71 § 1 kpw).

W sytuacji gdy oskarżyciel publiczny, oskarżyciel posiłkowy, pokrzywdzony lub obwiniony nie stawili się na rozprawę i w aktach sprawy brak jest dowodu doręczenia im wezwania lub zawiadomienia, sąd odracza rozprawę. Jeżeli sąd uzna to za celowe, może w takiej sytuacji przeprowadzić postępowanie dowodowe, a w szczególności przesłuchać świadków, którzy stawili się na rozprawę. Na następnej rozprawie dowody te przeprowadza się ponownie tylko wtedy, jeżeli zażąda tego strona nieobecna na poprzedniej rozprawie z uwagi na to, że nie była o jej terminie prawidłowo powiadomiona (art. 71 § 2 kpw). Powyższe rozwiązanie ma

zastosowanie także w razie niestawiennictwa prawidłowo powiadomionego obrońcy, gdy jego stawiennictwo było obowiązkowe (art. 71 § 3 kpw).

W razie nieusprawiedliwionej nieobecności obwinionego, któremu doręczono wezwanie na rozprawę, przeprowadza się rozprawę zaocznie, chociażby nie był on przesłuchany w toku czynności wyjaśniających, chyba że sąd uzna udział obwinionego za konieczny i rozprawę odroczy, po ewentualnym przeprowadzeniu postępowania dowodowego, w szczególności po przesłuchaniu świadków, którzy stawili się na rozprawę. Jeżeli obecność obwinionego jest konieczna, a nie stawiał się on bez usprawiedliwienia, sąd może zarządzić jego zatrzymanie i przymusowe doprowadzenie przez Policję (art. 71 § 4 kpw).

W razie usprawiedliwionego niestawiennictwa obwinionego, któremu doręczono wezwanie, sąd odracza rozprawę, przy czym może, jeżeli uzna to za celowe, przeprowadzić postępowanie dowodowe, a w szczególności przesłuchać świadków, którzy stawili się na rozprawę (art. 71 § 5 kpw).

Przewód sądowy rozpoczyna się od odczytania wniosku o ukaranie. Wniosek o ukaranie odczytuje oskarżyciel publiczny, jeżeli bierze udział w rozprawie, a w innym przypadku protokolant. Jeżeli obwiniony przyznaje się do winy, a jego wyjaśnienia nie budzą wątpliwości, można nie przeprowadzać dalszych dowodów, gdy żadna z obecnych stron temu się nie sprzeciwia (art. 72 kpw).

Do chwili zakończenia pierwszego przesłuchania na rozprawie obwiniony może złożyć wniosek o skazanie go w określony sposób bez przeprowadzania postępowania dowodowego.

Sąd, rozpoznając ten wniosek, może uzależnić jego uwzględnienie od dokonania w nim określonych przez siebie zmian. Sąd uwzględnia taki wniosek, jeżeli nie zgłosił wobec niego sprzeciwu oskarżyciel publiczny, a także oskarżyciel posiłkowy, gdy występuje w sprawie i jedynie wtedy, gdy okoliczności popełnienia czynu oraz wyjaśnienia obwinionego w świetle ujawnionego materiału dowodowego nie budzą wątpliwości. Jeżeli obwiniony nie był przesłuchany w toku czynności wyjaśniających, sąd przesłuchuje go na posiedzeniu, chyba że obwiniony bez usprawiedliwienia nie stawiał się na posiedzenie albo nadesłał swoje wyjaśnienia na piśmie w trybie określonym w art. 67 § 3 kpw (obwiniony, którego obecności na rozprawie nie uznano za obowiązkową w zawiadomieniu o terminie pierwszej rozprawy jest poucзany, że może on, nie stawiając się do sądu, nadesłać swoje wyjaśnienia, które podlegają odczytaniu na rozprawie, rozprawa ma wówczas charakter zaoczny). Brak stanowiska oskarżyciela w przedmiocie sprzeciwu wobec wniosku obwinionego o skazanie go bez przeprowadzania rozprawy nie stoi na przeszkodzie uwzględnieniu wniosku, jeżeli oskarżyciel prawidłowo powiadomiony o terminie posiedzenia nie stawiał się bez usprawiedliwienia. Sąd, uwzględniając wniosek, skazuje obwinionego wyrokiem. Jeżeli sąd uzna, że nie ma podstaw do uwzględnienia wniosku, sprawa podlega rozpoznaniu na zasadach ogólnych (art. 73 kpw).

Jeżeli obwiniony odmawia złożenia wyjaśnień albo wyjaśnia odmiennie niż poprzednio lub oświadcza, że pewnych okoliczności nie pamięta, wolno odczytywać w odpowiednim zakresie jego wyjaśnienia złożone w czynnościach wyjaśniających lub nadesłane w trybie art. 54 § 7 kpw (wyjaśnienia nadesłane do właściwego organu w terminie 7 dni od odstąpienia od przesłuchania osoby, co do której istnieje uzasadniona podstawa do sporządzenia przeciwko niej wniosku o ukaranie, a odstąpiono od jej przesłuchania, gdyż byłoby ono połączone ze znacznymi trudnościami), a także jego wyjaśnienia złożone w charakterze obwinionego albo oskarżonego przed sądem w tej lub innej sprawie albo w innym postępowaniu przewidzianym przez ustawę. Po odczytaniu protokołu sąd wzywa obecnego obwinionego do wypowiedze-

nia się co do treści protokołu i do wyjaśnienia występujących sprzeczności. Na rozprawie zaocznej złożone uprzednio przez obwinionego w tej sprawie wyjaśnienia podlegają odczytaniu (art. 74 kpw).

Również w sytuacji, gdy świadek bezpodstawnie odmawia złożenia zeznań, zeznaje odmiennie niż poprzednio lub oświadcza, że pewnych okoliczności nie pamięta, wolno odczytywać w odpowiednim zakresie jego uprzednio złożone zeznania. Na rozprawie można też odczytywać protokoły zeznań świadków, jeżeli bezpośrednio przeprowadzenie dowodu jest niemożliwe lub utrudnione. Sąd może nawet uznać w tej sytuacji protokoły zeznań tych świadków za ujawnione bez ich odczytywania. Należy je jednak odczytać, jeżeli którakolwiek z obecnych stron o to wnosi. Jeżeli żadna z obecnych stron temu się nie sprzeciwia, protokoły zeznań świadków wolno odczytywać również, gdy bezpośrednio przesłuchanie świadka na rozprawie nie jest niezbędne. W takim przypadku sprzeciw strony, której zeznania nie dotyczą, nie stoi na przeszkodzie odczytania protokołów. Sąd może uznać również w tej sytuacji protokoły zeznań tych świadków za ujawnione bez ich odczytywania. Należy jednak je odczytać, jeżeli którakolwiek z obecnych stron o to wnosi. W wyżej opisanych sytuacjach wolno również odczytywać protokoły wyjaśnień złożonych poprzednio przez świadka w charakterze obwinionego lub oskarżonego (art. 75 kpw).

Sąd może odczytywać na rozprawie protokoły oględzin, przeszukania, zajęcia, zatrzymania przedmiotów, opinie, notatki urzędowe oraz inne dokumenty znajdujące się w aktach sprawy lub przedkładane przez strony. Sąd może je uznać za ujawnione bez odczytywania, jeżeli żadna z obecnych stron temu się nie sprzeciwia. Sprzeciw strony, której dowody lub dokumenty nie dotyczą, nie stoi na przeszkodzie uznaniu ich za ujawnione bez odczytywania. Sąd może odczytywać na rozprawie lub uznać za ujawnione bez odczytywania notatki urzędowe, o których mowa w art. 54 § 3 kpw, jeżeli żadna z obecnych stron temu się nie sprzeciwia. Jednak na żądanie strony sąd przeprowadza na rozprawie czynności dowodowe, których dotyczy ww. notatka, chyba że stwierdza ona okoliczności, którym obwiniony w wyjaśnieniach swych nie zaprzeczał (art. 76 kpw).

Obwinionemu, świadkom i biegłym zarówno sąd, jak i strony zadają pytania bezpośrednio, chyba że sąd zarządzi inaczej. Sąd uchyla pytania nieistotne dla sprawy lub sugerujące treść odpowiedzi albo które z innych powodów uzna za niestosowne (art. 77 kpw).

Jeżeli po rozpoczęciu rozprawy obwiniony lub obrońca wypowiedział stosunek obrończy w sprawie, w której obwiniony nie musi mieć obrońcy, sąd na uzasadniony wniosek obwinionego wyznacza mu termin do ustanowienia nowego obrońcy i w razie potrzeby rozprawę przerywa lub odracza, podejmując jednocześnie decyzję, czy dotychczasowy obrońca może bez naruszenia prawa obwinionego do obrony pełnić swe obowiązki do czasu podjęcia obrony przez nowego obrońcę. Po bezskutecznym upływie tego terminu rozprawa może być prowadzona bez udziału obrońcy (art. 78 kpw).

Natomiast jeżeli w sprawie, w której obwiniony musi mieć obrońcę i korzysta z obrony z wyboru, obrońca lub obwiniony wypowiada stosunek obrończy, prezes sądu lub sąd wyznacza obrońcę z urzędu, o ile obwiniony nie powołał obrońcy z wyboru. W razie potrzeby w tej sytuacji sąd rozprawę przerywa lub odracza. W sprawie, w której obwiniony korzysta z obrońcy z urzędu, sąd na uzasadniony wniosek obrońcy lub obwinionego zwalnia obrońcę z jego obowiązków i wyznacza innego obrońcę z urzędu. W powyższych sytuacjach sąd podejmuje zarazem decyzję, czy dotychczasowy obrońca może bez uszczerbku dla prawa obwinionego do obrony pełnić obowiązki do czasu podjęcia obrony przez nowego obrońcę (art. 378 kpk w zw. z art. 78 kpw).

Sąd może zarządzić przerwę w rozprawie w celu doprowadzenia obwinionego, sprowadzenia dowodu, dla wypoczynku lub z innej ważnej przyczyny. Każdorazowa przerwa nie może trwać dłużej niż 21 dni. W razie przekroczenia tego terminu rozprawę uważa się za odroczoną. Sąd odracza rozprawę, gdy ustawa tak stanowi, a także gdy zarządzenie przerwy nie byłoby wystarczające. Zarządzając przerwę lub odraczając rozprawę, sąd określa czas i miejsce dalszego jej ciągu, a osoby obecne na rozprawie poucza o obowiązku stawiennictwa bez wezwania oraz o konsekwencjach nieusprawiedliwionego niestawiennictwa (art. 79 kpw).

Rozprawę przerwana lub odroczoną prowadzi się w dalszym ciągu, chociażby skład sądu uległ zmianie, chyba że sąd po wysłuchaniu stron obecnych postanowi inaczej (art. 80 kpw).

Dowody na poparcie oskarżenia powinny być w miarę możliwości przeprowadzone przed dowodami służącymi do obrony (art. 369 kpk w zw. z art. 81 kpw).

Podczas przesłuchania świadka nie powinni być obecni świadkowie, którzy nie zostali jeszcze przesłuchani. Przewodniczący powinien stosować środki zapobiegające porozumiewaniu się osób już przesłuchanych z osobami, które jeszcze nie zostały przesłuchane (art. 371 kpk w zw. z art. 81 kpw).

Przewodniczący wydaje wszelkie zarządzenia, które są niezbędne do utrzymania na sali sądowej spokoju i porządku (art. 372 kpk w zw. z art. 81 kpw).

Przewodniczący może wydać zarządzenie w celu uniemożliwienia obwinionemu oddalenia się z sądu przed zakończeniem rozprawy (art. 374 § 2 kpk w zw. z art. 81 kpw).

Jeżeli obwiniony pomimo uprzedniego upomnienia przez przewodniczącego zachowuje się w sposób, który zakłóca porządek rozprawy lub godzi w powagę sądu, przewodniczący może usunąć go na pewien czas z sali rozprawy. Zezwalając obwinionemu na powrót, przewodniczący niezwłocznie informuje go o przebiegu rozprawy w czasie jego nieobecności oraz umożliwia mu złożenie wyjaśnień co do przeprowadzonych w czasie jego nieobecności dowodów (art. 375 kpk w zw. z art. 81 kpw).

Jeżeli obwiniony, który złożył już wyjaśnienia, opuści salę rozprawy bez zezwolenia przewodniczącego, sąd może prowadzić rozprawę w dalszym ciągu pomimo jego nieobecności, a wyroku wydanego w tym wypadku nie uważa się za zaoczny. Sąd zarządza zatrzymanie i przymusowe doprowadzenie obwinionego, jeżeli uzna jego obecność za niezbędną. Na powyższe postanowienie przysługuje zażalenie do innego równorzędnego składu tego sądu. Rozwiązanie to stosuje się odpowiednio, jeżeli obwiniony po złożeniu wyjaśnień, zawiadomiony o terminie rozprawy odroczonej lub przerwanej, nie stawił się na tę rozprawę bez usprawiedliwienia. Jeżeli na rozprawę odroczoną lub przerwana nie stawił się współobwiniony, który usprawiedliwił swoje niestawiennictwo, sąd może prowadzić rozprawę w zakresie nie dotyczącym bezpośrednio nieobecnego obwinionego, jeżeli nie ograniczy to jego prawa do obrony (art. 376 kpk w zw. z art. 81 kpw).

Z dniem 1 lipca 2015 r. zmieni się treść art. 376 kpk. Zgodnie z nowym brzmieniem art. 376 kpk, jeżeli obwiniony, którego obecność na rozprawie jest obowiązkowa, złożył już wyjaśnienia i opuścił salę rozprawy bez zezwolenia przewodniczącego, sąd może prowadzić rozprawę w dalszym ciągu pomimo jego nieobecności. Jeżeli sąd uzna obecność obwinionego za niezbędną, zarządza jego zatrzymanie i przymusowe doprowadzenie. Na postanowienie w przedmiocie zatrzymania i przymusowego doprowadzenia przysługuje zażalenie do innego równorzędnego składu tego sądu. Powyższa procedura ma zastosowanie także, jeżeli obwiniony, którego obecność na rozprawie jest obowiązkowa, zawiadomiony o terminie rozprawy odroczonej lub przerwanej nie stawił się na tę rozprawę bez usprawiedliwienia. Jeżeli na rozprawę odroczoną lub przerwana nie stawił się współobwiniony, którego obecność jest obowiązkowa,

wa, sąd może prowadzić rozprawę w zakresie nie dotyczącym bezpośrednio tego obwinionego (art. 1 pkt 121 ustawy z dnia 27 września 2013 r. o zmianie ustawy Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw).

Jeżeli obwiniony ze swej winy wprawił się w stan niezdolności do udziału w rozprawie lub w posiedzeniu, w którym jego udział jest obowiązkowy, sąd może prowadzić postępowanie pomimo jego nieobecności, nawet jeżeli nie złożył on jeszcze wyjaśnień. Przed wydaniem postanowienia o dalszym prowadzeniu postępowania sąd zapoznaje się ze świadectwem lekarza, który stwierdził stan takiej niezdolności, lub przesłuchuje go w charakterze biegłego. Stan niezdolności obwinionego do udziału w rozprawie może zostać stwierdzony także na podstawie badania niepołączonego z naruszeniem integralności ciała, przeprowadzonego za pomocą stosownego urządzenia. Jeżeli obwiniony zawiadomiony o terminie rozprawy oświadcza, że nie weźmie w niej udziału, uniemożliwia doprowadzenie go na rozprawę albo zawiadomiony o niej osobiście nie stawia się na nią bez usprawiedliwienia, sąd może prowadzić postępowanie bez jego udziału, chyba że uzna jego obecność za niezbędną. Sąd, uznając obecność obwinionego na rozprawie za niezbędną, zarządza jego zatrzymanie i przymusowe doprowadzenie. Jeżeli obwiniony nie złożył jeszcze wyjaśnień, a nie stawiał się z powodu przeszkód zbyt trudnych do usunięcia, sąd może zlecić przesłuchanie go sędziemu wyznaczonemu ze swego składu lub sądowi wezwanemu, w którego okręgu obwiniony przebywa. Jeżeli rozprawę przerwano lub odroczone, wyznaczając nowy jej termin, sąd powiadamia o tym obwinionego, a jeżeli się on stawi, przewodniczący niezwłocznie informuje go o przebiegu rozprawy w czasie jego nieobecności oraz umożliwia mu złożenie wyjaśnień co do przeprowadzonych w czasie jego nieobecności dowodów (art. 377 kpk w zw. z art. 81 kpw).

W dniu 1 lipca 2015 r. treść art. 377 kpk ulegnie zmianie w tym zakresie, że obwinionego, który nie złożył jeszcze wyjaśnień przed sądem i nie stawiał się z powodu przeszkód zbyt trudnych do usunięcia, będzie można przesłuchać również przy użyciu urządzeń technicznych, umożliwiających przeprowadzenie tej czynności na odległość z jednoczesnym bezpośrednim przekazem obrazu i dźwięku (art. 1 pkt 121 ustawy z dnia 27 września 2013 r. o zmianie ustawy Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw).

Gdy sąd wchodzi na salę lub ją opuszcza, wszyscy obecni wstają. Wstaje również każda osoba, do której sąd się zwraca lub która do sądu przemawia, chyba że przewodniczący zwolni ją od tego obowiązku (art. 379 kpk w zw. z art. 81 kpw).

Po sprawdzeniu obecności przewodniczący zarządza opuszczenie sali rozpraw przez świadków. Biegli pozostają na sali, jeżeli przewodniczący nie zarządzi inaczej.

Pokrzywdzony ma prawo wziąć udział w rozprawie, jeżeli się stawi, i pozostać na sali, choćby miał składać zeznania jako świadek. W tym wypadku sąd przesłuchuje go w pierwszej kolejności. Sąd, jeśli uzna to za celowe, może zobowiązać pokrzywdzonego do obecności na rozprawie lub jej części (art. 384 kpk w zw. z art. 81 kpw).

Po odczytaniu wniosku o ukaranie przewodniczący poucza obwinionego o prawie składania wyjaśnień, odmowy wyjaśnień lub odpowiedzi na pytania, po czym pyta go, czy przyznaje się do zarzucanego mu czynu oraz czy chce złożyć wyjaśnienia. Po przesłuchaniu obwinionego przewodniczący poucza go o prawie zadawania pytań osobom przesłuchiwanym oraz składania wyjaśnień co do każdego dowodu (art. 386 kpk w zw. z art. 81 kpw).

Jeżeli nie stoją temu na przeszkodzie właściwości dowodów rzeczowych, sprowadza się je na salę rozpraw i udostępnia stronom, a w razie potrzeby świadkom i biegłym (art. 395 kpk w zw. z art. 81 kpw). Jeżeli zapoznanie się z dowodem rzeczowym lub przeprowadzenie oględzin przez pełny skład sądu napotyka znaczne trudności, albo jeżeli strony wyrażają na to

zgodę, sąd wyznacza do tej czynności sędziego ze swego składu, albo sąd wezwany. Sąd może zlecić przesłuchanie świadka sędziemu wyznaczonemu ze swego składu lub sądowi wezwanemu, w którego okręgu świadek przebywa, jeżeli świadek nie stawił się z powodu przeszkód zbyt trudnych do usunięcia. W powyżej wskazanych czynnościach mają prawo brać udział strony, obrońcy i pełnomocnicy. Obwinionego pozbawionego wolności sprowadza się tylko wtedy, gdy sąd uzna to za konieczne. Sędzia wyznaczony lub sąd wezwany może przeprowadzić także inny dowód, którego potrzeba wyłoni się w toku ww. czynności (art. 396. kpk w zw. z art. 81 kpw).

Jeżeli w toku rozprawy okaże się, że nie wychodząc poza granice obwinienia, można czyn zakwalifikować według innego przepisu prawnego, sąd uprzedza o tym obecne na rozprawie strony. Na wniosek obwinionego można przerwać rozprawę w celu umożliwienia mu przygotowania się do obrony (art. 399 kpk w zw. z art. 81 kpw).

Po przeprowadzeniu dowodów dopuszczonych w sprawie przewodniczący zadaje pytanie stronom, czy wnoszą o uzupełnienie postępowania dowodowego i w razie odpowiedzi przeczącej – zamyka przewód sądowy (art. 405 kpk w zw. z art. 81 kpw).

Z dniem 1 lipca 2015 r. zmianie ulega treść art. 39 § 1 kpw, co oznacza, że od tego terminu w postępowaniu przed sądem dowody będą przeprowadzane na wniosek stron, a tylko w wyjątkowych wypadkach, uzasadnionych szczególnymi okolicznościami, będą przeprowadzane z urzędu (art. 18 pkt 12 ustawy z dnia 27 września 2013 r. o zmianie ustawy Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw).

Faza głosów (przemówień) stron następuje po zamknięciu przewodu sądowego. Głos zabierają w następującej kolejności: oskarżyciel publiczny, oskarżyciel posiłkowy, obrońca i obwiniony. Przedstawiciele procesowi stron zabierają głos przed stronami. Jeżeli oskarżyciel ponownie zabiera głos, należy również udzielić głosu obrońcy i obwinionemu (art. 406 kpk w zw. z art. 81 kpw).

Sąd aż do ogłoszenia wyroku może wznowić przewód sądowy, albo też udzielić dodatkowego głosu stronom (art. 409 kpk w zw. z art. 82 § 1 kpw).

Faza wyrokowania (orzekania) stanowi ostatnią fazę rozprawy. Podstawę wyroku może stanowić tylko całość okoliczności ujawnionych w toku rozprawy głównej (art. 410 kpk w zw. z art. 82 § 1 kpw).

W sprawie zawilej albo z innych ważnych powodów sąd może odroczyć wydanie wyroku na czas nieprzekraczający 7 dni. W postanowieniu o odroczeniu wydania wyroku sąd wskazuje czas i miejsce jego ogłoszenia. W razie przekroczenia tego terminu rozprawę prowadzi się od początku (art. 411 kpk w zw. z art. 82 § 1 kpw).

Zgodnie z treścią art. 413 kpk w zw. z art. 82 § 1 kpw każdy wyrok powinien zawierać:

- 1) oznaczenie sądu, który go wydał, oraz sędziów, oskarżycieli i protokolanta;
- 2) datę oraz miejsce rozpoznania sprawy i wydania wyroku;
- 3) imię, nazwisko oraz inne dane określające tożsamość obwinionego;
- 4) przytoczenie opisu i kwalifikacji prawnej czynu, którego popełnienie oskarżyciel zarzucił obwinionemu;
- 5) rozstrzygnięcie sądu;
- 6) wskazanie zastosowanych przepisów ustawy karnej.

Zgodnie z art. 82 § 2 kpw wyrok skazujący powinien zawierać także:

- 1) dokładne określenie przypisanego obwinionemu czynu oraz jego kwalifikację prawną;
- 2) rozstrzygnięcie co do kary i środków karnych, a w razie potrzeby co do zaliczenia na poczet zakazu prowadzenia pojazdów okresu zatrzymania dokumentu stwierdzającego uprawnienie

do ich prowadzenia oraz zaliczenie okresu zatrzymania na poczet wymierzonej kary aresztu lub grzywny.

Okres zatrzymania zalicza się na poczet wymierzonej kary aresztu i kary ograniczenia wolności, przyjmując jeden dzień zatrzymania, z zaokrągleniem do pełnego dnia, za równoważny jednemu dniowi kary aresztu i dwóm dniom kary ograniczenia wolności, a na poczet grzywny – przyjmując za równoważny grzywnie w wysokości 200 zł (art. 82 § 3 kpw).

Jeżeli obwiniony jest osobą czasowo przebywającą na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej albo nie ma na nim stałego miejsca zamieszkania lub miejsca stałego pobytu, a zachodzi uzasadniona obawa, że jego wykonanie będzie niemożliwe lub znacznie utrudnione, sąd może orzec natychmiastową wykonalność wyroku skazującego. Orzeczenie takie podlega wykonaniu z chwilą wydania (art. 82 § 4 kpw).

W powyższym przypadku sąd zgodnie z treścią art. 82 § 5 kpw:

- 1) wobec osoby czasowo przebywającej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej zarządza zatrzymanie jej paszportu lub innego dokumentu uprawniającego do przekroczenia granicy, na czas do stawienia się do wykonania kary lub uiszczenia grzywny w terminie 3 dni, pod rygorem wykonania zastępczej kary aresztu, którą na wypadek nieuiszczenia grzywny w terminie orzeka, stosując odpowiednio przepis pkt 3;
- 2) wobec osoby niemającej stałego miejsca zamieszkania lub pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, skazanej na karę aresztu, zarządza natychmiastowe osadzenie jej w zakładzie karnym;
- 3) wobec osoby, o której mowa w pkt 2, skazanej na karę grzywny, orzeka zastępczą karę aresztu, przyjmując 1 dzień aresztu za równoważny grzywnie od 20 zł do 150 zł, przy czym kara zastępcza nie może przekroczyć 30 dni aresztu; zarządza ponadto, na wypadek nieuiszczenia grzywny w terminie 3 dni, natychmiastowe wykonanie kary zastępczej.

Po podpisaniu wyroku przewodniczący ogłasza go publicznie. W czasie ogłaszania wyroku wszyscy obecni, z wyjątkiem sądu, stoją. Po ogłoszeniu przewodniczący podaje ustnie najważniejsze powody wyroku (art. 418 kpk w zw. z art. 82 § 1 kpw).

W wypadku wyrokowania poza rozprawą, treść wyroku udostępnia się publicznie przez złożenie jego odpisu na okres 7 dni w sekretariacie sądu, o czym należy uczynić wzmiankę w protokole posiedzenia (art. 418a kpk w zw. z art. 82 § 1 kpw).

Niestawiennictwo stron, ich obrońców i pełnomocników nie stoi na przeszkodzie ogłoszeniu wyroku. Orzeczenie doręcza się obwinionemu pozbawionemu wolności, który nie ma obrońcy i nie był obecny podczas ogłoszenia wyroku. Po ogłoszeniu lub przy doręczeniu orzeczenia sąd poucza uczestników postępowania o przysługującym im prawie, terminie i sposobie wniesienia środka zaskarżenia lub o tym, że orzeczenie nie podlega zaskarżeniu (art. 419 kpk w zw. z art. 82 § 1 kpw).

W terminie zawitym 7 dni od daty ogłoszenia wyroku strony mogą złożyć wniosek o sporządzenie na piśmie i doręczenie uzasadnienia wyroku. Dla obwinionego pozbawionego wolności, który nie ma obrońcy i nie był obecny podczas ogłoszenia wyroku, termin do złożenia wniosku biegnie od daty doręczenia mu wyroku. Prezes sądu odmawia przyjęcia wniosku złożonego przez osobę nieuprawnioną lub po terminie. Na zarządzenie prezesa przysługuje zażalenie (art. 422 kpk w zw. z art. 82 § 1 kpw).

Uzasadnienie wyroku powinno być sporządzone w ciągu 14 dni od daty złożenia wniosku o sporządzenie uzasadnienia, a w wypadku sporządzenia uzasadnienia z urzędu – od daty ogłoszenia wyroku. W sprawie zawilej, w razie niemożności sporządzenia uzasadnienia w terminie, prezes sądu może przedłużyć ten termin na czas oznaczony. W wypadku złożenia wniosku

o uzasadnienie wyroku w części odnoszącej się do niektórych obwinionych sąd może ograniczyć zakres uzasadnienia do tych tylko części wyroku, których wnioski dotyczy.

Wyrok z uzasadnieniem doręcza się stronie, która złożyła wnioski. Jeżeli sprawę rozpoznano z wyłączeniem jawności ze względu na ważny interes państwa, zamiast uzasadnienia doręcza się zawiadomienie, że uzasadnienie zostało sporządzone (art. 423 kpk w zw. z art. 82 § 1 kpw).

Uzasadnienie powinno zawierać:

- 1) wskazanie, jakie fakty sąd uznał za udowodnione lub nieudowodnione, na jakich w tej mierze oparł się dowodach i dlaczego nie uznał dowodów przeciwnych;
- 2) wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku.

W uzasadnieniu wyroku należy ponadto przytoczyć okoliczności, które sąd miał na względzie przy wymiarze kary, oraz przy innych rozstrzygnięciach zawartych w wyroku (art. 424 kpk w zw. z art. 82 § 1 kpw).

W razie niedoręczenia obwinionemu wyroku zaocznego, w terminie 3 miesięcy od dnia wydania, sąd może umorzyć postępowanie, jeżeli upłynął już termin przedawnienia karalności wykroczenia (art. 83 kpw).

Jeżeli w wyroku nie rozstrzygnięto lub rozstrzygnięto wadliwie o zaliczeniu na poczet kar lub środków karnych okresów, o których mowa w art. 82 § 2 pkt 2 kpw, albo odnośnie dowodów rzeczowych, sąd rozstrzyga o tym postanowieniem na posiedzeniu. Nie może jednak wówczas orzec przepadek przedmiotów. Na powyższe postanowienie przysługuje zażalenie. W razie złożenia apelacji zażalenie to rozpoznaje łącznie z apelacją właściwy sąd odwoławczy (art. 84 kpw).

Należy pamiętać o pewnych odrębnościach postępowania przyspieszonego, ponieważ w postępowaniu przyspieszonym stosuje się przepisy o postępowaniu zwyczajnym, jeżeli przepisy rozdziału 15 kpw nie stanowią inaczej. W związku z przepisami wyżej wspomnianego rozdziału sąd bez zbędnej zwłoki przystępuje do rozpoznania sprawy, zaznaczając w protokole, że prowadzona jest w trybie przyspieszonym oraz odnotowując godzinę doprowadzenia obwinionego. Sąd zobowiązuje obwinionego, by pozostał do dyspozycji sądu aż do zakończenia rozprawy, pod rygorem wydania orzeczenia pod jego nieobecność. Wydanego w takiej sytuacji wyroku nie uważa się za zaoczny. W przypadku przerwania rozprawy na okres dłuższy niż 3 dni sprawa rozpoznawana jest w postępowaniu zwyczajnym. W razie wydania wyroku pod nieobecność obwinionego, w przypadkach gdy obwiniony opuścił salę rozpraw, pomimo że sąd zobowiązał go do pozostania do dyspozycji sądu do zakończenia rozprawy lub gdy uprawniony organ odstąpił od zatrzymania i przymusowego doprowadzenia do sądu, zobowiązując go do stawienia się w sądzie w wyznaczonym czasie i miejscu, uzasadnienie wyroku sporządzane jest z urzędu. W pozostałych wypadkach uzasadnienie wyroku sporządzane jest wyłącznie na wniosek strony złożony ustnie do protokołu rozprawy bezpośrednio po jego ogłoszeniu. Sąd sporządza uzasadnienie w terminie 3 dni od daty ogłoszenia wyroku. Termin do wniesienia środka odwoławczego wynosi 3 dni od daty ogłoszenia rozstrzygnięcia, gdy uzasadnienie sporządza się z urzędu, a w pozostałych przypadkach 3 dni od daty doręczenia wyroku z uzasadnieniem. Sąd odwoławczy rozpoznaje sprawę najpóźniej w ciągu miesiąca od daty jej wpływu do tego sądu (art. 92 kpw).

W postępowaniu przyspieszonym, toczącym się z zastosowaniem art. 91 § 2a kpw (uprawniony organ może odstąpić od przymusowego doprowadzenia sprawcy do sądu, jeżeli zostanie zapewnione uczestniczenie przez sprawcę we wszystkich czynnościach sądowych, w których ma on prawo uczestniczyć, w szczególności możliwość złożenia przez niego wyja-

śnień, przy użyciu urządzeń technicznych umożliwiających przeprowadzenie tych czynności na odległość z jednoczesnym bezpośrednim przekazem obrazu i dźwięku), stosuje się zgodnie z art. 92a kpw przepisy rozdziału 15 kpw z następującymi zmianami:

- 1) wniosek o ukaranie nie może być złożony ustnie do protokołu;
- 2) we wszystkich czynnościach sądowych przy użyciu urządzeń technicznych, umożliwiających przeprowadzenie tych czynności na odległość, bierze udział w miejscu przebywania sprawcy referendarz sądowy lub asystent sędziego zatrudniony w sądzie, w którego okręgu przebywa sprawca;
- 3) jeżeli został ustanowiony obrońca lub wezwano tłumacza, uczestniczą oni w czynnościach sądowych przy użyciu urządzeń technicznych umożliwiających przeprowadzenie tych czynności na odległość, w miejscu przebywania sprawcy;
- 4) prezes sądu lub sąd, w sposób wskazany w art. 137 kpk (w wypadkach niecierpiących zwłoki można wzywać lub zawiadamiać osoby telefonicznie albo w inny sposób stosownie do okoliczności, pozostawiając w aktach odpis nadanego komunikatu z podpisem osoby nadającej), zawiadamia obwinionego o doręczeniu wniosku o ukaranie; obwinionemu doręcza się za pokwitowaniem przez funkcjonariusza Policji lub innego organu, któremu szczególne ustawy powierzają zadania w zakresie ochrony porządku lub bezpieczeństwa publicznego, odpis wniosku o ukaranie oraz udostępnia się kopie wszystkich dokumentów materiału dowodowego przekazywanych do sądu;
- 5) art. 517ea kpk stosuje się odpowiednio (uczestnicy postępowania mogą składać wnioski oraz inne oświadczenia oraz dokonywać czynności procesowych wyłącznie ustnie do protokołu; o treści wszystkich pism procesowych, które wpłynęły do akt sprawy od chwili przekazania do sądu wniosku o ukaranie, sąd jest obowiązany poinformować przy najbliższej czynności procesowej obwinionego oraz jego obrońcę; na żądanie obwinionego lub obrońcy sąd ma obowiązek odczytać treść tych pism; pisma procesowe obwinionego i jego obrońcy, których nie można było przekazać do sądu, mogą być przez nich odczytane na rozprawie; z chwilą ich odczytania wywołują one skutek procesowy i są traktowane jako czynności dokonane w formie ustnej); świadków i biegłych można także przesłuchać przy zastosowaniu art. 177 § 1a kpk (przy użyciu urządzeń technicznych umożliwiających przeprowadzenie tej czynności na odległość z jednoczesnym bezpośrednim przekazem obrazu i dźwięku);
- 6) w razie zarządzenia przerwy w rozprawie lub zmiany trybu postępowania w dalszym postępowaniu nie stosuje się w stosunku do obwinionego sposobu uczestniczenia w czynnościach sądowych przewidzianego w art. 91 § 2a kpw, termin rozpoznania sprawy przed sądem należy tak ustalić, aby umożliwić osobiste uczestniczenie w niej obwinionego.

2.8. Oskarżyciel publiczny w postępowaniu dowodowym

2.8.1. Formułowanie pytań

Osobie przesłuchiwanej zgodnie z treścią art. 171 § 1 kpk w zw. z art. 39 § 2 kpw należy umożliwić swobodne wypowiedzenie się w granicach określonych celem danej czynności,

a dopiero później można zadawać pytania zmierzające do uzupełnienia, wyjaśnienia lub kontroli wypowiedzi.

Pytania zadaje się osobie przesłuchiwanej bezpośrednio, chyba że sąd zarządzi inaczej. Nie wolno osobie przesłuchiwanej zadawać pytań sugerujących treść odpowiedzi. Sąd uchyla pytania sugerujące odpowiedź, jak również pytania nieistotne. Pytania uzupełniające zadawane są, gdy świadek pominął jakieś okoliczności. Pytania wyjaśniające mają na celu sprecyzowanie wypowiedzi, która miała charakter zbyt ogólnikowy. Pytania kontrolujące służą do sprawdzenia prawdziwości zeznań lub wyjaśnień, uzyskaniu informacji o innych źródłach dowodowych lub do zweryfikowania informacji pochodzących z innych źródeł. Pytania należy sformułować w sposób jasny i precyzyjny, dostosowany do wieku, wykształcenia i poziomu intelektualnego osoby przesłuchiwanej. Regułą jest zadawanie najpierw pytań otwartych, następnie pytań szczegółowych, a dopiero na końcu pytań zamkniętych.

2.8.2. Zakazy dowodowe

Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia ze względu na możliwość zaistnienia specyficznych, prawnie uznanych sytuacji dotyczących niektórych osób, wprowadza ograniczenia co do możliwości przesłuchiwania ich w charakterze świadka. Ograniczenia te noszą nazwę zakazów dowodowych i dzielą się na bezwzględne i względne. Zakazy bezwzględne uniemożliwiają przeprowadzenie czynności przesłuchania świadka na okoliczności objęte tym zakazem. W przypadku zakazów względnych przesłuchanie jest możliwe, ale dopiero po zwolnieniu świadka z obowiązku zachowania tajemnicy przez uprawniony organ. Zgodnie z treścią art. 41 § 1 kpw w przesłuchaniu świadka wykroczenia mają zastosowanie art. 178 i 186 kpk, zaś na podstawie art. 42 kpw zastosowanie ma również art. 199 kpk. Z dniem 1 lipca 2015 r. zgodnie ze zmianami wprowadzanymi przez ustawę z dnia 27 września 2013 r. o zmianie ustawy Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw na podstawie zmienionego art. 41 § 1 kpw oprócz zakazów określonych w art. 178 i 186 kpk zostanie recypowany także art. 178a kpk (zakaz przesłuchania w charakterze świadka mediatora co do faktów, o których dowiedział się od obwinionego lub pokrzywdzonego prowadząc postępowanie mediacyjne). Zmianie ulegnie również treść art. 178 pkt 1 kpk. Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia zawiera oprócz ww. także własne, odmienne od przepisów kpk, rozwiązania dotyczące zakazów dowodowych.

Do zakazów bezwzględnych należą:

- 1) zakaz przesłuchania obrońcy lub adwokata (od 1 lipca 2015 r. w art. 178 pkt 1 kpk będzie wymieniony również radca prawny), z którym skontaktował się zatrzymany, co do faktów, o których dowiedział się, udzielając porady prawnej lub prowadząc sprawę – art. 178 pkt 1 kpk w zw. z art. 41 § 1 kpw;
- 2) zakaz przesłuchania duchownego co do faktów, o których dowiedział się przy spowiedzi – art. 178 pkt 2 kpk w zw. z art. 41 § 1 kpw; zakaz ten dotyczy wyłącznie duchownych tych wyznań, które są uznawane przez państwo polskie; wolno przesłuchiwać duchownego co do wszystkich innych okoliczności, o których dowiedział się poza spowiedzią, chociażby łączyło się to z innymi czynnościami religijnymi;
- 3) zakaz przeprowadzania dowodów z zeznań świadka, który mimo przysługującego mu prawa do odmowy zeznań złożył zeznania, a nie później niż przed rozpoczęciem pierwszego przesłuchania na rozprawie przed sądem pierwszej instancji oświadczył, że chce z tego prawa

- skorzystać; w takiej sytuacji zeznania złożone przez niego wcześniej nie mogą być odczytywane, ani brane pod uwagę jako dowód – art. 186 § 1 kpk w zw. z art. 41 § 1 kpw;
- 4) zakaz przesłuchania w charakterze świadka obwinionego w jego własnej sprawie;
 - 5) zakaz przesłuchiwanie biegłego albo lekarza udzielającego pomocy medycznej na okoliczność oświadczeń obwinionego dotyczących zarzucanego mu czynu – art. 199 kpk w zw. z art. 42 § 1 kpw;
 - 6) zakaz przesłuchania osób zobowiązanych do zachowania tajemnicy związanej z wykonywaniem zawodu adwokata, radcy prawnego, lekarza lub dziennikarza, a także tajemnicy statystycznej na okoliczności, które obejmują te tajemnice – art. 41 § 4 kpw;
 - 7) zakaz przesłuchania w charakterze świadka mediatora co do faktów, o których dowiedział się od obwinionego lub pokrzywdzonego, prowadząc postępowanie mediacyjne, z wyłączeniem informacji o przestępstwach, o których mowa w art. 240 § 1 k.k. – art. 178a kpk w zw. z art. 41 § 1 kpw (zakaz ten będzie obowiązywał od dnia 1 lipca 2015 r. – art. 18 pkt 13 ustawy z dnia 27 września 2013 r. o zmianie ustawy Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw);
 - 8) zakaz przesłuchiwanie w charakterze świadka lekarza i innych osób wykonujących czynności wynikające z ustawy o ochronie zdrowia psychicznego na okoliczność przyznania się osoby z zaburzeniem psychicznym do popełnienia czynu zabronionego pod groźbą kary, jak też zakaz umieszczania w dokumentacji medycznej takich oświadczeń – art. 51 i 52 ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2011 r. Nr 231, poz. 1375).

Odrębną od kpk regulację zakazów dowodowych względnych wprowadza art. 41 § 2 i 3 kpw. Zgodnie z art. 41 § 2 kpw osoby zobowiązane do zachowania w tajemnicy informacji niejawnych o klauzuli tajności „tajne” lub „ściśle tajne” mogą być przesłuchane co do okoliczności, na które rozciąga się ten obowiązek, tylko po zwolnieniu tych osób od obowiązku zachowania tajemnicy przez uprawniony organ przełożony. Uprawnionym do zwolnienia z obowiązku zachowania w tajemnicy ww. informacji organem przełożonym jest odpowiedni naczelny organ administracji rządowej.

Natomiast na podstawie art. 41 § 3 kpw osoby zobowiązane do zachowania w tajemnicy informacji niejawnych o klauzuli tajności „zastrzeżone” lub „poufne” lub tajemnicy związanej z wykonywaniem zawodu lub funkcji mogą odmówić zeznań co do okoliczności, na które rozciąga się ten obowiązek, chyba że sąd zwolni te osoby od obowiązku zachowania tajemnicy, jeżeli ustawy szczególne nie stanowią inaczej. Na postanowienie sądu służy zazalenie.

Zasady nadawania klauzuli tajności reguluje art. 5 ustawy z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych (Dz. U. z 2010 r. Nr 182, poz. 1228).

Tajemnicę związaną z wykonywaniem zawodu lub funkcji stanowią wiadomości, które zostały uzyskane w związku z wykonywanym zawodem lub pełnioną funkcją. Zakres tajemnicy określają szczegółowo przepisy regulujące wykonywanie określonych zawodów lub funkcji, a także przyjęte przez daną osobę zobowiązania nieujawniania lub niewykorzystywania informacji, z którymi zapoznała się ona w związku z pełnioną funkcją, wykonywaną pracą, działalnością publiczną, społeczną, gospodarczą lub naukową.

2.8.3. Wnioski dowodowe

Dowody przeprowadza się na wniosek stron albo z urzędu (art. 39 § 1 kpw). We wniosku dowodowym należy podać oznaczenie dowodu oraz okoliczności, które mają być udowodnione. Można także określić sposób przeprowadzenia dowodu. Wniosek dowodowy może zmierzać do wykrycia lub oceny właściwego dowodu (art. 169 § 1 i 2 kpk w zw. z art. 39 § 2 kpw).

Wniosek dowodowy oddala się, jeżeli:

- 1) przeprowadzenie dowodu jest niedopuszczalne;
- 2) okoliczność, która ma być udowodniona, nie ma znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy albo jest już udowodniona zgodnie z twierdzeniem wnioskodawcy;
- 3) dowód jest nieprzydatny do stwierdzenia danej okoliczności;
- 4) dowodu nie da się przeprowadzić;
- 5) wniosek dowodowy w sposób oczywisty zmierza do przedłużenia postępowania.

Nie można oddalić wniosku dowodowego na tej podstawie, że dotychczasowe dowody wykazały przeciwieństwo tego, co wnioskodawca zamierza udowodnić. Oddalenie wniosku dowodowego następuje w formie postanowienia. Oddalenie wniosku dowodowego nie stoi na przeszkodzie późniejszemu dopuszczeniu dowodu, chociażby nie ujawniły się nowe okoliczności (art. 170 kpk w zw. z art. 39 § 2 kpw).

2.9. Rola oskarżyciela publicznego w postępowaniu przyspieszonym

Zgodnie z § 72 zarządzenia nr 323 KGP kierownik jednostki zapewnia udział policjanta w rozprawie w charakterze oskarżyciela publicznego, gdy rozpoznawane są sprawy o wykroczenia objęte postępowaniem przyspieszonym.

Postępowanie przyspieszone jest postępowaniem szczególnym, które charakteryzuje się dążeniem do znacznego przyspieszenia toku postępowania i wykonania wydanych w nim rozstrzygnięć.

Postępowanie przyspieszone (art. 90 kpw) stosuje się do:

- 1) osób niemających stałego miejsca zamieszkania lub miejsca stałego pobytu, jeżeli zachodzi uzasadniona obawa, że rozpoznanie sprawy w postępowaniu zwyczajnym będzie niemożliwe lub znacznie utrudnione;
- 2) osób przebywających jedynie czasowo na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli zachodzi uzasadniona obawa, że rozpoznanie sprawy w postępowaniu zwyczajnym będzie niemożliwe lub znacznie utrudnione;
- 3) sprawców wykroczeń popełnionych w związku z imprezą masową, określoną w przepisach o bezpieczeństwie imprez masowych:
 - a) przeciwko porządkowi i spokojowi publicznemu, określonych w art. 50, 51 i 52a kw;
 - b) przeciwko mieniu i urządzeniom użytku publicznego, określonych w art. 124 i 143 kw;
- 4) gdy ustawa tak stanowi.

W postępowaniu przyspieszonym orzeka się tylko wówczas, gdy sprawca został ujęty na gorącym uczynku lub bezpośrednio po popełnieniu wykroczenia i niezwłocznie doprowadzono go do sądu (art. 91 § 1 kpw).

Ujęcie może być dokonane zarówno przez uprawniony organ, jak i przez inny podmiot, w tym obywatela, który następnie przekaze go temu organowi (art. 243 kpk w zw. z art. 45 § 2 kpw). Policja lub inny organ, któremu szczególne ustawy powierzają zadania w zakresie ochrony porządku lub bezpieczeństwa publicznego, w wypadku schwywania na gorącym uczynku lub bezpośrednio potem sprawcy wykroczenia, o którym mowa w art. 90 kpw, może go zatrzymać i doprowadzić do sądu (art. 91 § 2 kpw). Zatrzymanego doprowadza się do sądu nie później niż przed upływem 48 godzin od chwili faktycznego zatrzymania, bez względu na występujące okoliczności w sprawie, np.: uprzednie doprowadzenie do wytrzeźwienia (§ 86 ust. 3 zarządzenia nr 323 KGP).

Można odstąpić od zatrzymania i przymusowego doprowadzenia sprawcy do sądu, zobowiązując go do stawienia się w sądzie w wyznaczonym czasie i miejscu ze skutkami wezwania, o których mowa w art. 71 § 4 kpw. Wydanego wówczas pod nieobecność obwinionego wyroku nie uważa się za zaoczny (art. 91 § 3 kpw). Policja i Straż Graniczna mogą zatrzymać sprawcy paszport lub inny dokument uprawniający do przekroczenia granicy, który wraz z wnioskiem o ukaranie przekazują sądowi. Zwrotu dokumentu dokonuje sąd, nie później niż przy wydaniu orzeczenia albo z chwilą zmiany trybu postępowania (art. 91 § 4 kpw). Zatrzymanie paszportu lub innego dokumentu uprawniającego do przekroczenia granicy następuje za pokwitowaniem, które nie wymaga wydawania postanowienia o zatrzymaniu rzeczy. Pokwitowanie sporządza się w 2 egzemplarzach, z których jeden przekazuje się osobie, od której nastąpiło odebranie dokumentu, a drugi, wraz z zatrzymanym dokumentem, dołącza do materiałów czynności wyjaśniających i wraz z wnioskiem o ukaranie przekazuje do sądu (§ 86 ust. 5 zarządzenia nr 323 KGP).

Można również odstąpić od przymusowego doprowadzenia sprawcy do sądu, jeżeli zostanie zapewnione uczestniczenie przez sprawcę we wszystkich czynnościach sądowych, w których ma on prawo uczestniczyć, w szczególności możliwość złożenia przez niego wyjaśnień, przy użyciu urządzeń technicznych umożliwiających przeprowadzenie tych czynności na odległość z jednoczesnym bezpośrednim przekazem obrazu i dźwięku (art. 91 § 2a kpw).

Postępowania przyspieszonego nie stosuje się wobec osób podlegających orzecznictwu sądów wojskowych (art. 90 § 5 kpw).

Policjant, wzywając osobę do stawienia się w postępowaniu przyspieszonym w sądzie w charakterze świadka, poucza ją o obowiązku stawiennictwa we wskazanym miejscu i czasie pod rygorem nałożenia kar porządkowych. Fakt ten policjant dokumentuje w notatniku służbowym lub notatce urzędowej z ujawnienia wykroczenia – jeżeli wezwania dokonano ustnie, a jeżeli świadkowi zostało doręczone wezwanie do stawiennictwa – poprzez odebranie podpisu świadka na zwrotnym poświadczeniu odbioru wezwania (§ 86 ust. 6 zarządzenia nr 323 KGP).

Zgodnie z treścią art. 92 § 1 kpw w postępowaniu przyspieszonym wniosek o ukaranie może ograniczyć się do wymogów wskazanych w art. 57 § 2 i § 3 pkt 1 i 3 kpw co oznacza, że wniosek taki nie musi zawierać m.in. danych o:

- 1) miejscu zatrudnienia obwinionego oraz danych o jego warunkach materialnych, rodzinnych i osobistych;
- 2) wysokości wyrządzonej szkody (należy przyjąć, że chodzi tu o sytuację, w której wysokość szkody nie ma znaczenia dla oceny, czy czyn stanowi wykroczenie, czy przestępstwo, nie będzie można pominąć wysokości szkody przy kwalifikacji z art. 124 kw, który należy do czynów przepołowionych).

Wniosek o ukaranie w postępowaniu przyspieszonym może także być złożony ustnie do protokołu, z zastrzeżeniem art. 92a pkt 1 kpw. Wyjątek ten dotyczy sytuacji, gdy zastosowano

możliwość przewidzianą w art. 91 § 2a kpw (zapewnienie uczestnictwa sprawcy we wszystkich czynnościach sądowych przy użyciu urządzeń technicznych umożliwiających bezpośredni przekaz obrazu i dźwięku), wówczas wniosek o ukaranie musi być przygotowany na piśmie. W takim przypadku prezes sądu lub sąd, w sposób wskazany w art. 137 kpk, zawiadamia obwinionego o doręczeniu wniosku o ukaranie. Funkcjonariusze Policji lub innego uprawnionego organu, o którym mowa w art. 91 § 2 kpw, doręczają obwinionemu za pokwitowaniem odpis wniosku o ukaranie oraz udostępniają kopie wszystkich dokumentów stanowiących materiał dowodowy przekazywany do sądu. Wniosek o ukaranie składany ustnie musi spełniać takie same wymagania, jak wniosek pisemny.

Zgodnie z § 88 zarządzenia nr 323 KGP wnioski o ukaranie zgłoszone ustnie do protokołu rozprawy, rejestruje się w RSoW, tak jak wnioski sporządzone na piśmie.

Wniosek o ukaranie w postępowaniu przyspieszonym podlega kontroli prezesa sądu na ogólnych zasadach. Jeżeli wniosek nie odpowiada wymaganiom formalnym, to prezes sądu zwraca go do uzupełnienia braków w terminie 7 dni (art. 59 § 1 kpw).

Należy pamiętać, że w razie ustalenia, że brak jest warunków uzasadniających prowadzenie sprawy w trybie przyspieszonym prezes sądu przed wszczęciem postępowania, gdy wniosek o ukaranie ograniczał się do wymogów wskazanych w art. 92 § 1 pkt 1 kpw, zwraca go oskarżycielowi do uzupełnienia braków formalnych, natomiast jeżeli wniosek o ukaranie odpowiada wszystkim wymogom określonym w art. 57 kpw, to kieruje go do rozpoznania w postępowaniu zwyczajnym (art. 92 § 3 pkt 1 kpw). Powyższe wskazuje, że praktycznie należy w miarę możliwości dążyć do tego, aby kierowany wniosek o ukaranie w postępowaniu przyspieszonym spełniał wszystkie wymagania określone w art. 57 kpw.

Jeżeli sprawcą wykroczenia jest osoba niemająca stałego miejsca zamieszkania lub miejsca stałego pobytu, albo osoba przebywająca jedynie czasowo na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, oskarżyciel publiczny powinien wnioskować o nadanie orzeczeniu sądu klauzuli natychmiastowej wykonalności. Osoby, w stosunku do których wydano orzeczenie o natychmiastowej wykonalności kary aresztu, doprowadza się przymusowo do zakładu karnego, jeżeli sąd wyda takie polecenie (§ 89 zarządzenia nr 323 KGP).

Organ Policji lub osoba upoważniona powinni wspólnie z właściwym prezesem sądu ustalić organizację oraz tryb i sposób kierowania do sądu wniosków o ukaranie w postępowaniu przyspieszonym, a także terminy doprowadzania sprawców schwytanych na gorącym uczynku popełnienia wykroczenia objętego postępowaniem przyspieszonym (§ 90 zarządzenia nr 323 KGP).

2.10. Przemówienie końcowe

2.10.1. Funkcje, układ i treść przemówienia końcowego

Przemówienie końcowe oskarżyciela publicznego musi być dostosowane do rodzaju i wagi sprawy. Nadmiernie rozbudowane przemówienie w prostej sprawie o niewielkiej szkodliwości społecznej może zostać odebrane jako brak realizmu oskarżyciela publicznego.

Przemówienie końcowe powinno być krótkie, rzeczowe, przekonujące, stanowcze i usystematyzowane.

Należy pamiętać, że przemówienie spełnia funkcję analityczną, postulatywną i wychowawczą. Funkcja analityczna polega na ukazaniu ustalonego podczas przewodu dowodowego stanu faktycznego oraz na scharakteryzowaniu osoby obwinionego. Funkcja postulatywna wiąże się ze wskazaniem kwalifikacji prawnej czynu, rodzaju i wymiaru kary oraz środka karnego. Funkcja wychowawcza polega na wykazaniu, że postulowana kara i środek karny są adekwatną reakcją na popełnione przez obwinionego wykroczenie. Funkcja ta ma także kształtować przekonanie o nieuchronności kary za popełnienie wykroczenia.

Przemówienie składa się ze wstępu, rozwinięcia i zakończenia. We wstępie oskarżyciel wypowiada się, czy po przeprowadzeniu postępowania dowodowego popiera wniosek o ukaranie (w całości lub w części), czy odstępuje od jego popierania. Odstępując, oskarżyciel powinien wykazać przyczyny takiego stanowiska, np. brak dowodów winy obwinionego. W rozwinięciu oskarżyciel powinien omówić:

- ustalone w przewodzie dowodowym okoliczności popełnienia wykroczenia z podkreśleniem roli obwinionego,
- wiarygodność przeprowadzonych dowodów,
- pobudki kierujące obwinionym,
- sposób popełnienia wykroczenia,
- społeczną szkodliwość czynu,
- naruszony przepis karny,
- stosunek obwinionego do sprawy zaprezentowany na rozprawie,
- okoliczności łagodzące lub obciążające.

W zakończeniu oskarżyciel powinien sprecyzować wnioski co do rodzaju i wysokości kary oraz środków karnych. W razie potrzeby oskarżyciel powinien wnosić o natychmiastową wykonalność orzeczenia. Oskarżyciel może odnieść się także do innych kwestii podlegających rozstrzygnięciu.

2.10.2. Zasady wymiaru kar i środków karnych

Kary, środki karne i zasady ich wymiaru są opisane w rozdziale II Kodeksu wykroczeń. Karami za wykroczenia są:

- 1) areszt;
- 2) ograniczenie wolności;
- 3) grzywna;
- 4) nagana.

Kara aresztu trwa najkrócej 5, a najdłużej 30 dni; wymierzana jest w dniach. Kara ograniczenia wolności trwa 1 miesiąc. W czasie odbywania kary ograniczenia wolności ukarany:

- 1) nie może bez zgody sądu zmieniać miejsca stałego pobytu;
- 2) jest obowiązany do wykonywania nieodpłatnej kontrolowanej pracy na cele społeczne;
- 3) ma obowiązek udzielania wyjaśnień dotyczących przebiegu odbywania kary.

Obowiązek wykonywania nieodpłatnej kontrolowanej pracy na cele społeczne polega na wykonywaniu pracy na cele społeczne w odpowiednim zakładzie pracy, placówce służby zdrowia, opieki społecznej, organizacji lub instytucji niosącej pomoc charytatywną lub na rzecz społeczności lokalnej w wymiarze od 20 do 40 godzin.

W stosunku do osoby zatrudnionej sąd, zamiast obowiązku wykonywania nieodpłatnej kontrolowanej pracy może orzec potrącenie od 10 do 25% wynagrodzenia za pracę na rzecz

Skarbu Państwa albo na wskazany przez organ orzekający cel społeczny. W okresie odbywania kary ukarany nie może rozwiązać bez zgody sądu stosunku pracy.

Wymierzając karę ograniczenia wolności, sąd może zobowiązać ukaranego do naprawienia w całości albo w części szkody wyrządzonej wykroczeniem lub przeproszenia pokrzywdzonego.

Jeżeli ukarany uchyla się od odbywania kary ograniczenia wolności lub wykonania nałożonych na niego obowiązków, a także w przypadku gdy ukarany wykonał część kary ograniczenia wolności, sąd zarządza wykonanie zastępczej kary aresztu w wymiarze odpowiadającym karze ograniczenia wolności pozostałej do wykonania, przyjmując, że jeden dzień zastępczej kary aresztu jest równoważny dwóm dniom kary ograniczenia wolności.

Na postanowienie w przedmiocie zarządzenia wykonania zastępczej kary aresztu przysługuje zażalenie.

Karę grzywny wymierza się kwotowo w wysokości od 20 do 5000 złotych, chyba że ustawa stanowi inaczej. Jeżeli za wykroczenie popełnione w celu osiągnięcia korzyści majątkowej wymierzono karę aresztu, orzeka się obok tej kary również grzywnę, chyba że orzeczenie grzywny nie byłoby celowe.

Wymierzając grzywnę, sąd bierze pod uwagę dochody sprawcy, jego warunki osobiste i rodzinne, stosunki majątkowe i możliwości zarobkowe.

Jeżeli egzekucja grzywny okazała się bezskuteczna lub z okoliczności sprawy wynika, że byłaby ona bezskuteczna, sąd może zamienić grzywnę na pracę społecznie użyteczną, określając czas jej trwania. Praca społecznie użyteczna trwa najkrócej tydzień, najdłużej 2 miesiące.

Jeżeli egzekucja grzywny okazała się bezskuteczna lub z okoliczności sprawy wynika, że byłaby ona bezskuteczna, sąd zarządza wykonanie zastępczej kary aresztu, gdy:

- 1) ukarany oświadczy, że nie wyraża zgody na podjęcie pracy społecznie użytecznej albo uchyla się od jej wykonania, lub
- 2) zamiana grzywny na pracę społecznie użyteczną jest niemożliwa lub niecelowa.

Zarządzając wykonanie zastępczej kary aresztu, sąd przyjmuje, że jeden dzień zastępczej kary aresztu jest równoważny grzywnie od 20 do 150 złotych. Kara zastępcza nie może przekroczyć 30 dni aresztu. Na postanowienie w przedmiocie kar zastępczych przysługuje zażalenie. Nie można wymierzyć kary aresztu lub zastępczej kary aresztu, jeżeli warunki osobiste sprawcy uniemożliwiają odbycie tej kary. Od zastępczej kary aresztu sprawca może być uwolniony w każdym czasie poprzez wpłacenie kwoty pieniężnej przypadającej jeszcze do uiszczenia. Jeżeli grzywna została uiszczona tylko w części, karę zastępczą zmniejsza się w sposób odpowiadający stosunkowi kwoty zapłaconej w wysokości grzywny.

Środkami karnymi są:

- 1) zakaz prowadzenia pojazdów;
- 2) przepadek przedmiotów;
- 3) nawiązka;
- 4) obowiązek naprawienia szkody;
- 5) podanie orzeczenia o ukaraniu do publicznej wiadomości w szczególny sposób;
- 6) inne środki karne określone przez ustawę.

Środki karne można orzec, jeżeli są one przewidziane w przepisie szczególnym, a orzeka się je, jeżeli przepis szczególny tak stanowi. Przepadek przedmiotów można orzec, choćby zachodziła okoliczność wyłączająca ukaranie sprawcy.

Obowiązek naprawienia szkody orzeka się w sposób określony w przepisie szczególnym.

Zakaz prowadzenia pojazdów wymierza się w miesiącach lub latach, na okres od 6 miesięcy do 3 lat. Orzekając zakaz prowadzenia pojazdów, sąd określa rodzaj pojazdu, którego zakaz dotyczy. Zakaz obowiązuje od uprawomocnienia się orzeczenia. Orzekając zakaz, nakłada się obowiązek zwrotu dokumentu uprawniającego do prowadzenia pojazdu, jeżeli dokument ten nie został zatrzymany. Do chwili wykonania tego obowiązku, okres, na który orzeczono zakaz, nie biegnie. Na poczet zakazu prowadzenia pojazdów zalicza się okres zatrzymania prawa jazdy lub innego dokumentu uprawniającego do prowadzenia pojazdu.

Przepadek przedmiotów obejmuje narzędzia lub inne przedmioty, które służyły lub były przeznaczone do popełnienia wykroczenia, a jeżeli przepis szczególny tak stanowi – także przedmioty pochodzące bezpośrednio lub pośrednio z wykroczenia. Przepadek przedmiotów niebędących własnością sprawcy wykroczenia można orzec tylko wtedy, gdy przepis szczególny tak stanowi. Przepadek przedmiotów następuje z chwilą uprawomocnienia się orzeczenia. Przedmioty objęte przypadkiem przechodzą na własność Skarbu Państwa, chyba że ustawa stanowi inaczej. Przypadku nie orzeka się, jeżeli byłoby to niewspółmierne do wagi popełnionego wykroczenia, chyba że chodzi o przedmiot pochodzący bezpośrednio z wykroczenia.

Podanie orzeczenia o ukaraniu do publicznej wiadomości w szczególny sposób orzekany jest wtedy, gdy może to mieć znaczenie wychowawcze. Polega na ogłoszeniu orzeczenia w zakładzie pracy, w uczelni, w miejscu zamieszkania ukaranego, w innym właściwym miejscu lub w inny stosowny sposób. Ogłoszenie może nastąpić na koszt ukaranego.

Nawiązkę orzeka się na rzecz pokrzywdzonego w wypadkach przewidzianych w przepisach szczególnych.

Zgodnie z treścią art. 33 kw organ orzekający wymierza karę według swojego uznania, w granicach przewidzianych przez ustawę za dane wykroczenie, po uprzednim dokonaniu oceny stopnia społecznej szkodliwości czynu i biorąc pod uwagę cele kary w zakresie społecznego oddziaływania oraz cele zapobiegawcze i wychowawcze w stosunku do ukaranego.

Wymierzając karę, organ orzekający bierze pod uwagę w szczególności rodzaj i rozmiar szkody wyrządzonej wykroczeniem, stopień winy, pobudki, sposób działania, stosunek do pokrzywdzonego, jak również właściwości, warunki osobiste i majątkowe sprawcy, jego stosunki rodzinne, dotychczasowy sposób życia i zachowanie się po popełnieniu wykroczenia.

Jako okoliczności łagodzące uwzględnia się w szczególności:

- 1) działanie sprawcy wykroczenia pod wpływem ciężkich warunków rodzinnych lub osobistych;
- 2) działanie sprawcy wykroczenia pod wpływem silnego wzburzenia wywołanego krzywdzącym stosunkiem do niego lub do innych osób;
- 3) działanie z pobudek zasługujących na uwzględnienie;
- 4) prowadzenie przez sprawcę nienagannego życia przed popełnieniem wykroczenia i wyróżnianie się spełnianiem obowiązków, zwłaszcza w zakresie pracy;
- 5) przyczynienie się lub staranie się sprawcy o przyczynienie się do usunięcia szkodliwych następstw swego czynu.

Jako okoliczności obciążające uwzględnia się w szczególności:

- 1) działanie sprawcy w celu osiągnięcia bezprawnej korzyści majątkowej;
- 2) działanie w sposób zasługujący na szczególne potępienie;
- 3) uprzednie ukaranie sprawcy za podobne przestępstwo lub wykroczenie;
- 4) chuligański charakter wykroczenia;
- 5) działanie pod wpływem alkoholu, środka odurzającego lub innej podobnie działającej substancji lub środka;

- 6) popełnienie wykroczenia na szkodę osoby bezradnej lub osoby, której sprawca powinien okazać szczególne względy;
- 7) popełnienie wykroczenia we współdziałaniu z małoletnim.

Na podstawie art. 38 kw ukaranemu co najmniej dwukrotnie za podobne wykroczenia umyślne, który w ciągu dwóch lat od ostatniego ukarania popełnił ponownie podobne wykroczenie umyślne, może być wymierzona kara aresztu, choćby było zagrożone karą łagodniejszą.

2.11. Charakterystyka środków odwoławczych

2.11.1. Apelacja

Środkami odwoławczymi są apelacja i zażalenie. Od wyroku sądu pierwszej instancji służy stronom apelacja, chyba że ustawa stanowi inaczej. Orzeczenie może zostać zaskarżone w całości lub części (art. 103 kpw).

Sąd odwoławczy zgodnie z art. 104 § 1 kpw uchyla na posiedzeniu zaskarżone orzeczenie, niezależnie od granic zaskarżenia, podniesionych zarzutów i wpływu uchybienia na treść orzeczenia, jeżeli:

- 1) orzeczenie wydała osoba nieuprawniona do orzekania albo sędzia podlegający wyłączeniu z mocy prawa lub niezdolny do orzekania;
- 2) sąd był nienależycie obsadzony lub orzeczenie nie zostało podpisane;
- 3) sąd powszechny orzekł w sprawie należącej do właściwości sądu wojkowego albo sąd wojkowy orzekł w sprawie należącej do właściwości sądu powszechnego;
- 3a) sąd niższego rzędu orzekł w sprawie należącej do właściwości sądu wyższego rzędu;
- 4) orzeczono karę lub środek karny nieznanym ustawie;
- 5) zachodzi sprzeczność w treści orzeczenia uniemożliwiająca jego wykonanie;
- 6) obwiniony nie miał obrońcy w wypadkach określonych w art. 21 § 1 kpw lub obrońca nie brał udziału w czynnościach, w których jego udział był obowiązkowy;
- 7) zachodzi jedna z okoliczności wyłączających postępowanie, określonych w art. 5 § 1 pkt 4–10 kpw.

Uchylenie orzeczenia jedynie z powodów określonych w art. 104 § 1 pkt 6 kpw oraz w art. 5 § 1 pkt 4 i 5 kpw (nastąpiło przedawnienie orzekania, obwiniony zmarł) może nastąpić tylko na korzyść obwinionego.

Sąd odwoławczy może orzec surowszą karę aresztu tylko wtedy, gdy nie zmienia ustaleń faktycznych przyjętych za podstawę zaskarżonego wyroku (104 § 2 kpw).

Apelacja wnoszona jest na piśmie w terminie 7 dni od daty otrzymania wyroku wraz z uzasadnieniem, chyba że ustawa stanowi inaczej (w postępowaniu przyspieszonym termin do wniesienia środka odwoławczego wynosi 3 dni od daty ogłoszenia rozstrzygnięcia, gdy uzasadnienie sporządza się z urzędu, a w pozostałych przypadkach – 3 dni od daty doręczenia wyroku z uzasadnieniem).

Wniesienie apelacji przed upływem terminu do złożenia wniosku o uzasadnienie orzeczenia wywołuje skutek w postaci doręczenia stronie wyroku sądu pierwszej instancji z uzasadnieniem i podlega rozpoznaniu. Apelację w tej sytuacji można uzupełnić w terminie 7 dni od daty otrzymania wyroku wraz z uzasadnieniem, chyba że ustawa stanowi inaczej.

O przyjęciu apelacji zawiadamia się strony, obrońców i pełnomocników, po czym akta przekazywane są niezwłocznie do sądu odwoławczego (art. 105 kpw).

Strony mają prawo uczestniczyć w rozprawie i w posiedzeniu sądu odwoławczego. Udział stron nie jest obowiązkowy, chyba że prezes sądu lub sąd tak zarządzi. Obowiązkowy jest jednak udział obrońcy w wypadku określonym w art. 21 § 1 kpw (obrona obligatoryjna).

Sąd odwoławczy na żądanie obwinionego pozbawionego wolności zarządza jego sprowadzenie na rozprawę, chyba że uzna za wystarczający udział w rozprawie jego obrońcy. Jeżeli obwiniony nie ma obrońcy, sąd wyznacza mu obrońcę z urzędu. Niestawiennictwo prawidłowo zawiadomionych o terminie stron i ich przedstawicieli procesowych nie tamuje rozpoznania sprawy, chyba że stawiennictwo to było obowiązkowe (art. 106 kpw).

Sąd odwoławczy może, uznając potrzebę uzupełnienia przewodu sądowego, przeprowadzić dowód na rozprawie, jeżeli przyczyni się to do przyspieszenia postępowania, a nie jest konieczne przeprowadzenie na nowo przewodu w całości lub w znacznej części. Dowód może zostać dopuszczony również przed rozprawą (art. 106a kpw).

Uzasadnienie wyroku sąd odwoławczy sporządza w terminie 7 dni. Uzasadnienie wyroku utrzymującego w mocy wyrok sądu pierwszej instancji sporządzany jest wyłącznie na żądanie strony, złożone w terminie zawitym 7 dni od daty wydania wyroku przez sąd odwoławczy. W uzasadnieniu sąd podaje, czym kierował się, wydając wyrok oraz dlaczego zarzuty i wnioski apelacji uznał za zasadne albo niezasadne (art. 107 kpw).

2.11.2. Zażalenie

Zażalenie przysługuje w wypadkach wskazanych w ustawie. Przysługuje ono stronom, a także osobie, której postanowienie, zarządzenie lub inne czynności bezpośrednio dotyczą (art. 103 § 3 kpw).

Zażalenie wnosi się na piśmie w terminie 7 dni od daty ogłoszenia rozstrzygnięcia albo ustnie do protokołu rozprawy lub posiedzenia, a gdy podlega ono doręczeniu, od daty doręczenia lub od daty dokonania zaskarżonej czynności, chyba że ustawa stanowi inaczej (art. 108 kpw). Można je wnieść zarówno na korzyść, jak i na niekorzyść obwinionego.

Zgodnie z treścią § 82 zarządzenia nr 323 KGP organ Policji może wnieść zażalenie m.in. na:

- 1) postanowienie o odmowie wszczęcia postępowania;
- 2) postanowienie o umorzeniu postępowania;
- 3) postanowienie o odmowie przywrócenia terminu;
- 4) zarządzenie o odmowie przyjęcia środka odwoławczego;
- 5) postanowienie o pozostawieniu środka odwoławczego bez rozpoznania;
- 6) zarządzenie o odmowie przyjęcia sprzeciwu od wyroku nakazowego;
- 7) postanowienie uzupełniające wyrok (np. w przypadku nierozstrzygnięcia lub wadliwego rozstrzygnięcia odnośnie dowodów rzeczowych lub o zaliczeniu na poczet kar lub środków karnych);
- 8) postanowienie o oddaleniu lub pozostawieniu wniosku o wznowienie bez rozpoznania;
- 9) postanowienie o odmowie zwolnienia osób obowiązanych do zachowania tajemnicy służbowej lub tajemnicy związanej z wykonywaniem zawodu lub funkcji co do okoliczności, na które rozciąga się ten obowiązek;
- 10) postanowienie w kwestii właściwości sądu;

- 11) postanowienie lub zarządzenie co do sprostowania oczywistych pomyłek pisarskich i rachunkowych oraz obliczenia terminów w orzeczeniu lub zarządzeniu albo w ich uzasadnieniu wydane w pierwszej instancji;
- 12) odmowę przywrócenia terminu zawitego;
- 13) postanowienie co do odtworzenia akt sprawy;
- 14) postanowienie o odmowie wszczęcia postępowania osobie, która złożyła zawiadomienie o popełnieniu wykroczenia, ujawnionemu pokrzywdzonemu oraz organowi, który wniósł wnioski o ukaranie;
- 15) zarządzenie prezesa sądu o odmowie przyjęcia wniosku o uzasadnienie wyroku;
- 16) postanowienie postanawiające bez rozpoznania przyjęty środek odwoławczy od innego równorzędnego składu sądu odwoławczego, chyba że zostało wydane przez Sąd Najwyższy;
- 17) zarządzenie o odmowie przyjęcia kasacji;
- 18) postanowienie o zabezpieczeniu wydane zarówno w toku czynności wyjaśniających w terminie 7 dni od dokonania tymczasowego zajęcia przedmiotów zagrożonych przepadkiem, jak i na etapie sądowego rozpoznania sprawy, gdy nie dokonano tymczasowego zajęcia;
- 19) postanowienie sądu lub organu nadrzędnego nad tym, który karę nałożył, w razie odmowy uchylecia pieniężnej kary porządkowej;
- 20) postanowienie prezesa sądu odmawiające wszczęcia postępowania w razie stwierdzenia okoliczności wyłączających postępowanie lub wskazanych w art. 61 § 1 kpw;
- 21) postanowienie sądu o umorzeniu postępowania z przyczyn podanych w pkt 24, ale już po wszczęciu postępowania;
- 22) postanowienie uzupełniające wyrok, gdy nie orzeczono lub orzeczono wadliwie o zaliczeniu na poczet kar lub środków karnych okresów, o których mowa w art. 82 § 2 pkt 2 kpw, albo odnośnie dowodów rzeczowych;
- 23) postanowienia dotyczące przeszukania i zatrzymania rzeczy;
- 24) postanowienia o oddaleniu wniosku o wznowienie postępowania przed sądem okręgowym lub pozostawieniu go bez rozpoznania;
- 25) orzeczenia w przedmiocie kosztów procesu;
- 26) postanowienie o zabezpieczeniu;
- 27) postanowienie o przekazaniu sprawy dowódcy wojskowemu.

2.11.3. Wymogi formalne dotyczące sporządzania środków odwoławczych

Zgodnie z treścią § 81 zarządzenia nr 323 KGP apelacja powinna zawierać:

- 1) oznaczenie sądu, do którego jest kierowana i sprawy, której dotyczy;
- 2) oznaczenie organu wnoszącego apelację;
- 3) wskazanie podstawy prawnej;
- 4) zarzuty stawiane rozstrzygnięciu;
- 5) określenie, czego domaga się oskarżyciel;
- 6) uzasadnienie;
- 7) datę i podpis składającego apelację.

Uzasadnienie apelacji powinno zawierać:

- 1) uzasadnienie faktyczne:
 - a) opis stanu faktycznego ze wskazaniem treści zaskarżonego rozstrzygnięcia,
 - b) opis toku postępowania,

- c) wskazanie faktów, które organ Policji uznał za udowodnione, dowodów, na których się oparł oraz przyczyn, z powodu których innym dowodom odmówił wiarygodności i mocy dowodowej;
- 2) uzasadnienie prawne:
- a) wyjaśnienie podstawy prawnej apelacji z przytoczeniem przepisu prawa i zastosowanej przez organ Policji wykładni;
 - b) okoliczności, które organ Policji miał na względzie przy podejmowaniu decyzji o wniesieniu apelacji.
- Sporządzając zażalenie, należy stosować odpowiednio wskazówki dotyczące sposobu sporządzania apelacji.

2.11.4. Nadzwyczajne środki zaskarżenia: kasacja i wznowienie postępowania

Nadzwyczajnymi środkami zaskarżenia są kasacja i wznowienie postępowania.

Tryb wnoszenia ww. środków określają przepisy działu XI kpw, a tryb wznawiania postępowania o wykroczenie prawomocnie zakończonego jest wskazany w art. 113 § 1 kpw.

Kasację w sprawach o wykroczenia może wnieść wyłącznie Prokurator Generalny lub Rzecznik Praw Obywatelskich, w sprawach podlegających orzecznictwu sądów wojskowych także Naczelnny Prokurator Wojskowy, a w sprawach naruszenia praw dziecka – Rzecznik Praw Dziecka. Kasację można wnieść od każdego prawomocnego orzeczenia kończącego postępowanie sądowe. Niedopuszczalne jest uwzględnienie kasacji na niekorzyść obwinionego wniesionej po upływie 3 miesięcy od daty uprawomocnienia się orzeczenia.

Kasacja wnoszona jest bezpośrednio do Sądu Najwyższego (art. 110 kpw). Kasacja może być wniesiona tylko z powodu uchybień wskazanych w art. 104 § 1 kpw lub innego rażącego naruszenia prawa, jeżeli mogło ono mieć istotny wpływ na treść orzeczenia; kasacja nie może być wniesiona wyłącznie z powodu niewspółmierności kary (art. 111 kpw).

W przypadku gdy z okoliczności sprawy lub posiadanych informacji wynika, że doszło do uchybień wskazanych w art. 104 § 1 kpw lub innego rażącego naruszenia prawa mogącego mieć istotny wpływ na treść orzeczenia, organ Policji sporządza projekt wystąpienia do Prokuratora Generalnego z wnioskiem o złożenie kasacji, który wraz z zebranymi w sprawie dokumentami, stanowiącymi podstawę do złożenia wniosku o wniesienie kasacji, przekazuje komendantowi wojewódzkiemu/Stołecznemu Policji. Komendant wojewódzki/Stołeczny Policji po uprzednim uzyskaniu opinii radcy prawnego co do zasadności wystąpienia z wnioskiem o złożenie kasacji, kieruje do Prokuratora Generalnego wniosek o złożenie kasacji (§ 85 zarządzenia nr 323 KGP). Wzór wniosku o wniesienie kasacji znajduje się w załączniku nr 9 zarządzenia nr 323 KGP.

Do wznowienia postępowania prawomocnie zakończonego w trybie przepisów kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia stosuje się odpowiednio przepisy art. 540–542, 544 § 2 i 3 oraz art. 545–548 kpk. Do wniosku o wznowienie postępowania strona niebędąca prokuratorem dołącza dowód wniesienia opłaty sądowej. Opłata ta podlega zwrotowi w razie uwzględnienia wniosku. W kwestii wznowienia orzeka na posiedzeniu jednoosobowo sąd okręgowy, a w sprawie zakończonej orzeczeniem tego sądu – jednoosobowo sąd apelacyjny. W sprawach należących do właściwości sądów wojskowych w kwestii wznowienia orzeka na posiedzeniu jednoosobowo wojskowy sąd okręgowy, a w sprawie zakończonej orzeczeniem tego sądu lub Sądu Najwyższego orzeka Sąd Najwyższy – Izba Wojskowa (art. 113 kpw).

2.12. Sprzeciw od wyroku nakazowego

W sprawach o wykroczenia, w których wystarczające jest wymierzenie nagany, grzywny albo kary ograniczenia wolności, a okoliczności czynu i wina obwinionego nie budzą wątpliwości, sąd na posiedzeniu może wydać wyrok nakazowy. Sąd orzeka wówczas bez udziału stron. Wydając wyrok nakazowy, sąd uznaje za ujawnione dowody dołączone do wniosku o ukaranie. Wyrokiem nakazowym można orzec również środek karny. Postępowanie nakazowe jest niedopuszczalne, jeżeli zachodzą okoliczności określone w art. 21 § 1 kpw (obwiniony jest głuchy, niemy, niewidomy lub zachodzi uzasadniona wątpliwość co do jego poczytalności).

Odpis wyroku nakazowego doręcza się oskarżycielowi, a obwinionemu i jego obrońcy – wraz z odpisem wniosku o ukaranie. Wraz z odpisem wyroku należy doręczyć pouczenie wskazujące przepisy o prawie, terminie i sposobie wniesienia sprzeciwu oraz skutkach jego niewniesienia (art. 505 kpk w zw. z art. 94 § 1 kpw).

Obwinionemu i oskarżycielowi przysługuje prawo wniesienia sprzeciwu do sądu, który wydał wyrok nakazowy, w terminie zawitym 7 dni od doręczenia tego wyroku. Prezes sądu odmawia przyjęcia sprzeciwu, jeżeli został wniesiony po terminie lub przez osobę nieuprawnioną.

W razie wniesienia sprzeciwu wyrok nakazowy traci moc, zaś sprawa podlega rozpoznaniu na zasadach ogólnych. Sprzeciw może być cofnięty do czasu rozpoczęcia przewodu sądowego na pierwszej rozprawie głównej. Sąd rozpoznający sprawę po wniesieniu sprzeciwu nie jest związany treścią wyroku nakazowego, który utracił moc (art. 506 § 1–3, 5–6 kpk w zw. z art. 94 § 1 kpw).

Na zarządzenie odmawiające przyjęcia sprzeciwu przysługuje zażalenie. Wyrok nakazowy, od którego nie wniesiono sprzeciwu lub sprzeciw cofnięty, staje się prawomocny (art. 94 § 2 i 3 kpw).

Z dniem 1 lipca 2015 r. ulegnie zmianie treść art. 103 kpw, do którego dodane zostaną § 3a i 3b. Zgodnie z tymi zmianami sprzeciw będzie można wnieść także od postanowień i zarządzeń referendarza sądowego. Wniesienie sprzeciwu spowoduje utratę mocy postanowienia lub zarządzenia. Sprzeciw będzie przysługiwał stronie, a także osobie, której postanowienie lub zarządzenie będzie dotyczyć. Będzie go można złożyć w terminie 7 dni od ogłoszenia postanowienia lub zarządzenia, a gdy podlegać ono będzie doręczeniu – od daty doręczenia. Prezes sądu odmówi przyjęcia sprzeciwu, jeżeli zostanie on wniesiony po terminie lub przez osobę nieuprawnioną (art. 18 pkt 26 ustawy z dnia 27 września 2013 r. o zmianie ustawy Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw).

Literatura

- Cekała P., Gołąbek A., Kalinowski M., Przypolska-Przybysz D., *Przykłady zarzutów do wybranych kategorii wykroczeń*, Wydawnictwo Szkoły Policji w Słupsku, Słupsk 2013.
- Gałązka M., Kupiński R., Nowicka I., *Tablice do procesowego prawa wykroczeń*, Wyd. WSPol, Szczytno 2013.
- Gałązka M., Sadło-Nowak A., *Pisma procesowe w postępowaniu w sprawach o wykroczenia: wzory pism*, Wydawnictwo WSPol, Szczytno 2013.
- Kłak C.P., *Czynności wyjaśniające w sprawach o wykroczenia*, „Prokuratura i Prawo” 2008, nr 9.
- Lewiński J., *Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia. Komentarz*, Wydawnictwo LexisNexis, Warszawa 2011.
- Sochacki D., *Podręcznik dla Policjanta pełniącego funkcję oskarżyciela publicznego*, Wydawnictwo Szkoły Policji w Słupsku, Słupsk 2013.

Akty prawne

- Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. Kodeks wykroczeń (Dz. U. z 2013 r. poz. 482).
- Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz. U. z 2014 r. poz. 382).
- Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2011 r. Nr 231, poz. 1375).
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 24 sierpnia 2001 r. Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz. U. z 2013 r. poz. 395, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu (Dz. U. z 2010 r. Nr 29, poz. 154, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2013 r. poz. 674, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 27 września 2013 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1247).
- Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 września 2012 r. w sprawie rodzaju urzędzeń i środków technicznych służących do utrwalania obrazu lub dźwięku dla celów

procesowych oraz sposobu przechowywania, odtwarzania i kopiowania zapisów (Dz. U. poz. 1090).

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 20 lutego 2012 r. w sprawie sposobu postępowania z protokołami przesłuchań i innymi dokumentami lub przedmiotami, na które rozciąga się obowiązek zachowania w tajemnicy informacji niejawnych albo zachowania tajemnicy związanej z wykonywaniem zawodu lub funkcji (Dz. U. poz. 219).

Zarządzenie nr 323 Komendanta Głównego Policji z dnia 26 marca 2008 r. w sprawie metodyki wykonywania przez Policję czynności administracyjno-porządkowych w zakresie wykrywania wykroczeń oraz ścigania ich sprawców (Dz. Urz. KGP Nr 9, poz. 48, z późn. zm.).

Orzecznictwo

Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 3 czerwca 2014 r. sygn. akt K 19/11 (Dz. U. poz. 786).